

ΑΡΜΟΛΟΙ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΡΣΟΠΙΑΝΝΗ ΚΑΙ ΤΑ ΓΥΡΩ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ

Δεκέμβριος 1976

2

ΑΡΜΟΛΟΙ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ
ΚΑΙ ΤΑ ΓΥΡΩ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ

Ἐκδίδεται ἀπὸ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ
μὲ τὴ συμπαραστάση
τῆς Προοδευτικῆς Ἑνώσεως Πυρσόγιαννης

ΤΗΤΕΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:

Γιῶργος Κουρλός

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟῦ:

Β. Κωνσταντίνου 42, Τηλ. 220.321, ΛΑΡΙΣΑ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΝΔΡΟΜΗ
Ἑσωτερικοῦ Δοχ. 140
Ἑξωτερικοῦ Δολ. 12

— ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ —

ΕΓΓΡΑΦΕΣ

ΣΤΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΚΑΙ ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ:

Θανάσης Παπαγεωργίου
Β. Κωνσταντίνου 42

ΛΑΡΙΣΑ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Λεωνίδας Ντόβας

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφεῖο

«Η ΔΩΔΩΝΗ»

Κονίτσης 195 - Α. Τούμπα

Τηλ. 920.610

Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Πρώτες ἐκτιμήσεις	Σελ.	1
Κριτικὲς - γράμματα	»	2
Μᾶς ἄρρησαν... κι ἄρρ'σαμεν	»	12
Θέατρο στὴν Πυρσόγιαννη	»	15
Ἀφηγοῦνται αὐτοὶ ποὺ ἔπαιξαν	»	19
Θεατρικὲς παραστάσεις 1926—49	»	23
Μπλούκια: μετακινήσεις καὶ κτίσματα	»	26
Μαστοροχώρια	»	31
Βούρμπιανη — Πυρσόγιαννη	»	34
Ἐνδιαφέρουν — σημειώνουν	»	36

Πρώτες ἐκτιμήσεις

Ξεκινήσαμε τὴν ἔκδοση αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ δημιουργήσουμε ἓναν πόλο ἑλξης ὅλων ὧσων ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ μαστοροχώρια τῆς Κόνιτσης, ὅλων ὧσων προβληματίζονται γιὰ τὴ στάση ποὺ κρατᾶμε ἀπέναντι στὸ ἱστορικό τους πρόσωπο, ὅλων ὧσων νιάζονται γιὰ τὴ σημερινή τους ἐπιβίωση.

Μέσα μας κρυφόκαιγε μιὰ ἀπορία καὶ μιὰ ἀγωνία: Πόσοι εἶναι αὐτοί; Πόσοι εἴμαστε;

Βγάζοντας σήμερα τὸ δεύτερο τεῦχος, πήραμε τὴν ἀπάντηση. Οἱ συνδρομὲς ποὺ ἔρχονται, τὰ ζεστὰ γράμματα ποὺ λαβαίνουμε, τὰ τεύχη ποὺ πουλιοῦνται, δίνουν τὴν ἀπάντηση.

Θὰ καταβάλουμε κάθε κόπο νὰ ποῦμε τὰ προβλήματα τοῦ τόπου μας, τὰ σχέδια, τὰ μεράκια του, νὰ συντηρήσουμε τὸ λόγο καὶ νὰ διασώσουμε τὴν ἱστορία του.

Ἡ προσπάθειά μας αὐτὴ, εἶναι προσπάθεια αὐτογνωσίας καὶ ἐλπίζουμε νὰ γίνει θετικότερη, ὅσο πιὸ κοντὰ πλησιάζουμε τὴ γλώσσα μας...

Η ΣΥΝΤΑΞΗ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΓΕΤΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ Κ. Φραντζέ
ΗΜΕΡΟΜ. 28.1.71
ΑΡΙΘ. 19304

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνος Τσάτσος με γράμμα του μās συγχαίρει για τὸ πρῶτο μās τεύχος.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτιος κ. Σεβαστιανὸς με ἐπιστολή του εὐχεται εὐδόωση στὸ ἔργο μās.

Ἐν Κονίτι τῇ 2.9.76

Ἐλάβομεν τὸ πρῶτον τεύχος τοῦ περιοδικοῦ σας καὶ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς. Εὐχόμενοι δὲ εὐδόωσιν τῶν καλῶν σας προσπαθειῶν ἐπ' ἀγαθῇ τῆς ἀκριτικῆς μās ἐπαρχίας,

Διατελοῦμεν

Μετ' εὐχῶν

† Ὁ Δρυϊνουπόλεως
Σεβαστιανὸς

Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ

Ὁ Νομάρχης Ἰωαννίνων κ. Νικόλαος Χανὸς με γράμμα του μās συγχαίρει για τὸ πρῶτο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ:

Μία τυπικὴ ἀπάντησις διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ περιοδικοῦ «Ἀρμολοί», θὰ ἦταν, ἴσως, ἐναρμονισμένη με τὸ εὐγενὲς τῆς χειρονομίας σας, δὲν θὰ περιέκλειε, ὅμως, τὴν μεγαλειώδη τῶν αἰσθημάτων δόνησιν ποὺ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἀθήνα, 21 Σεπτεμβρίου 1976

Ἐλάβα τὸ περιοδικὸν «Ἀρμολοί» καὶ σὰς εὐχαριστῶ. Θερμὰ συγχαρητήρια για τὴν προσπάθειά σας.

μεταδίδει ἡ εἰλικρινὴς ἀγάπη διὰ τοὺς προικισμένους δημιουργοὺς μās ἀνεπαναλήπτου Λαϊκῆς Τέχνης.

Ἡ γοητεία τῆς εὐαισθησίας τῶν μαστόρων τῆς Ἐπαρχίας Κονίτιος, εἶναι μοναδικὴ πηγὴ ὁμορφιάς καὶ δίκαια ἡ ὑπερηφάνεια ἐγγίζει διδαχὴ τὸν τεχνικὸ πολιτισμὸ, με τὸν λακωνικὸ ἀφορισμὸ τῶν Πυρσογιαννιτῶν: «Ἐμεῖς χτίσαμε τὸν κόσμον». Ρῆσις - βίωμα τῶν πρωτομαστόρων τοῦ λαϊκοῦ μās Πολιτισμοῦ, ἡ ὁποία διασαλπίζει ἀλήθεια τὸν μυθικὸ κανόνα τῆς Τέχνης: με ἔμπνευσιν ν' ἀψηλῶνης τὴν ψυχὴ, διὰ νὰ γίνουν οἱ ἀνάγκες στολίδι τοῦ χρόνου καὶ τοῦ Χώρου.

Εἰλικρινῶς ἐθαύμασα τὰ καλογραμμένα κείμενα καὶ τὴν ἀρίστην ἐκτυπωτικὴν ἐργασίαν.

Σὰς συγχαίρω, λοιπόν, θερμῶς διὰ τὴν ἐπαινετὴν σας προσπά-

θειαν καὶ εὐχομαι τὸ περιοδικόν σας ν' ἀνταποκριθῇ ἀπολύτως εἰς τοὺς ταχθέντας εὐγενεῖς στόχους συλλογικῆς διακονίας, διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀκριτικῆς Ἐπαρχίας Κονίτιος.

Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ

Νικ. Μ. Χανὸς
29.9.76 - Γιάννενα

ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Ὁ κ. Μ. Μερακλῆς, καθηγητὴς τῆς ἔδρας τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ λαογραφίας τοῦ πανεπιστημίου Ἰωαννίνων μās ἔγραψε:

Ἀγαπητοί μου φίλοι,

Συγχαρῆστε με, ποὺ με τόσο καθυστέρηση σὰς γράφω τὴ γνώμη μου για τὸ «Ἀρμολοί». Σὰς λέω εἰλικρινά, ὅτι μ' ἐνθουσίασε. Ἴσως δὲν εἶχα δεῖ ἄλλη φορὰ αὐτὸ τὸ θαυμάσιο συνταίριασμα τῆς ἀγάπης στὴν παράδοση καὶ τῆς προοδευτικότητας. Μιὰ τέτοια στάση εἶναι ἡ μόνη δημιουργικὴ, ὅπως τὸ τόνισα ἤδη σὲ μία ραδιοφωνικὴ συνέντευξή μου, ὅπου ἀναφέρθηκα, συγκεκριμένα, στὸ δικό σας παράδειγμα. Εὐχομαι τὸ ἔργο σας νὰ μπορέσει νὰ συνεχιστεῖ.

Τὸ σπουδαστήριό μās θὰ γίνεῃ ἕνας ἀπὸ τοὺς συνδρομητὲς σας.

Μὲ ἀγάπη

Μ. Μερακλῆς
1.12.76 - Γιάννενα

Ἡ κ. Ἀλκὴ Κυριακίδου - Νέστορος, καθηγήτρια τῆς ἔδρας τῆς λαογραφίας τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μās ἔστειλε τὸ παρακάτω γράμμα:

Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Μὲ πολλὴ χαρὰ διάβασα τὸ πρῶτο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ σας, γιατί βρήκα σ' αὐτὸ μιὰ ἀντιμετώπιση τῶν σημερινῶν προβλημάτων τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου ποῦ, για μένα τουλάχιστον, εἶναι καὶ σωστὴ καὶ χρήσιμη μέσα στὶς συνθήκες ὅπου ζοῦμε. Ἀλλὰ σὰς συγχαίρω καὶ για κάτι ἀκόμη πὺδ σημαντικὸ: συνήθως τὰ τοπικὰ περιοδικὰ — ποῦ, ὡστόσο, ὅπως καὶ νὰ εἶναι, εἶναι πάντοτε χρήσιμα — ρέπουν εἴτε πρὸς ἕνα λαογραφικὸ ρομαντισμὸ, μέσα στὸν ὁποῖον ὅλα τὰ παλιὰ ἐξωραΐζονται, εἴτε δίνουν ἀπλῶς πληροφορίες για τὴ σύγχρονη ζωὴ, ἐνῶ ἡ παλιὰ παράδοση γίνεται πεζοτράγουδο. Στὸ δικό σας περιοδικὸ ἡ κοινωνιολογικὴ ἄποψη βρίσκεται σὲ σωστὴ σχέση με τὴν παραδοσιακὴ λαογραφικὴ ἀντιμετώπιση, καὶ αὐτὸ μέσα στὸ πλαίσιο μās ρεαλιστικῆς καὶ ὀρθολογικῆς ἐκτίμησης τῶν πραγμάτων. Ἀπ' ὅσο μπορῶ νὰ ξέρω, ἡ προσπάθειά σας ἀνοίγει ἕναν καινούριο δρόμο για τὴν τοπικὴ λαογραφία καὶ τὸ περιοδικό σας θὰ μπορούσε νὰ γίνεῃ πρότυπο για ἄλλες ἀνάλογες

προσπάθειες από νέους ανθρώπους.

Σας συγχαίρω και πάλι θερμά και θέλω να ξέρετε ότι όλοι μας στο Σπουδαστήριο Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης είμαστε πρόθυμοι να συνεργαστούμε μαζί σας πάνω στις γραμμές που χαράξατε με το πρώτο αυτό τεύχος του περιοδικού σας.

Με πολλή εκτίμηση
"Αλκη Κυριακίδου - Νέστορος
10.9.76 - Θεσσαλονίκη

Ο κ. Απόστολος Βακαλόπουλος, καθηγητής της έδρας της ιστορίας της φιλοσοφικής σχολής του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μας έγραψε:

Άγαπητοί φίλοι,

Η ευγενική σας και μεγάλη προσπάθεια με συγκίνησε βαθιά, καθώς γυρίζοντας από την έσοχή βρήκα στο σπίτι μου το «Αρμολόι». Για την Πυροόγιαννη, τα μαστοροχώρια, τους ανθρώπους της, την ιστορία αυτών και των δημιουργημάτων τους, που μας δένουν με τις ρίζες του πολιτισμού μας, αξίζει κάθε προσπάθεια και κάθε κόπος.

Όλα, κτίσματα και έγγραφα, πρέπει να μελετηθούν και να ερευνηθούν με αγάπη και προσοχή. Στους νέους που με ένθουσι-

ασμό ξεκίνησαν το ωραίο αυτό έργο, καθώς και στους φορείς της μεγάλης πολιτιστικής παράδοσης, αξίζει κάθε έπαινος. Έμπρός για το μουσείο λαϊκής τέχνης, που πρέπει να γίνη το προσκύνημα των Νεοελλήνων!!

Με πολλήν αγάπη
Α. Βακαλόπουλος
Θεσσαλονίκη - 3.9.76

Ο κ. Θεοφάνης Κακριδής, καθηγητής της έδρας της κλασικής φιλολογίας και αρχαίας ιστορίας της φιλοσοφικής σχολής του πανεπιστημίου Ιωαννίνων μας έστειλε το παρακάτω γράμμα:

Άγαπητοί φίλοι,

Πολύ ευχαριστώ για το πρώτο τεύχος του περιοδικού σας και το ευγενικό σας γράμμα.

Η προσπάθειά σας να σώσετε ό,τι μπορείτε, όσο είναι ακόμα δυνατό, και να βοηθήσετε στην ανάπτυξη του τόπου σας είναι έργο βαθύτατα πατριωτικό και ανθρώπινο πολύ αξιόπαινο — σταγόνα ελπίδας σε μια άνυδρη εποχή.

Το πρώτο σας σημείωμα για τα Μαστοροχώρια είναι ουσιαστικό και απαραίτητο. Γιατί τόσο πικρόχολο όμως; Όσο δικαιολογημένη και αν είναι η δυσφορία για την κρατική κλπ. εγκατάλειψη και στο δικό σας θέμα όπως και σε τόσο

άλλα, πρέπει νομίζω να θυμόμαστε (α) πως το κράτος είμαστε εμείς, και πως συχνά, πριν μας εγκαταλείψουν οι άλλοι, εγκαταλείψαμε οι ίδιοι εμείς την προκοπή μας και (β) πως η όποια πικρία είναι κακός οδηγός στην προσπάθεια για αναγέννηση. Το γράφω, γιατί μπορώ άμεσως την έκδοτική σας προσπάθεια να την προβάλω παράδειγμα για το πως πραγματικά η αγάπη για έναν τόπο μετουσιώνεται σε θετικό έργο, που αυτό δίνει το δικαίωμα μετά να έχει κανείς και απαιτήσεις από τους άλλους. Ο Θεός μαζί σας.

Θ. Κακριδής
18.10.76 - Γιάννενα

Υ.Γ. Σας στέλνω με ταχυδρομική έπιταγή 640 δρχ.: 140 συνδρομή για το «Αρμολόι» και 500 για το Μουσείο που ετοιμάζετε.

Η κ. Χριστίνα Δεδούση, καθηγήτρια στη Δ' έδρα κλασικής φιλολογίας της φιλοσοφικής σχολής του πανεπιστημίου Ιωαννίνων μας έγραψε:

Σας ευχαριστώ θερμά για την αποστολή του πρώτου τεύχους του περιοδικού «Αρμολόι» και σας συγχαίρω τόσο για την ιδέα όσο και για την εκτέλεση.

Ο κ. Ζαχ. Τσιρπανλής, καθηγητής της έδρας της ιστορίας μέσω και νεώτερων χρόνων της φιλοσοφικής σχολής του πανεπιστημίου Ιωαννίνων μας έγραψε:

Άγαπητοί φίλοι. Είναι καιρός που μου στείλατε το γράμμα σας και το πρώτο τεύχος του περιοδικού σας «Αρμολόι». Σας εύχαριστώ θερμά και για τα δύο.

Αν και, όπως γράφετε, δεν θέλετε να σας πούν μπράβο, σας παρακαλώ να δεχθείτε τα εγκάρδια συγχαρητήριά μου για την προσπάθειά σας αυτή. Φτάνει να συνεχιστεί για πολλά χρόνια και να αποκτήσει ευρύτερη απήχηση. Χωρίς νάμαι άπαισιόδοξος, συνήθως τέτοιες προσπάθειες στον τόπο μας μαραίνονται γρήγορα, κυρίως από έλλειψη οικονομικών μέσων. Γιαυτό και σας εύχομαι εγκάρδια μακροχρονιότητα.

Θα χαρώ πολύ αν δοθεί ή ευκαιρία και γνωρίσω μερικούς τουλάχιστο από σας προσωπικά.

Με πολλήν εκτίμηση
Ζαχ. Τσιρπανλής
22.11.76 - Γιάννενα

Ο βουλευτής Ιωαννίνων κ. Γεώργιος Μυλωνάς για το πρώτο τεύχος του «Αρμολόι» μας έστειλε το παρακάτω γράμμα:

Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Μ' ἀληθινὴ συγκίνηση διάβασα τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ ἐξαιρετικοῦ περιοδικοῦ σας, τὸ «Ἀρμολοί».

Μοῦ μίλησε, καὶ ξέρετε δὲ πὼς εἶμαι ἀπὸ κείνους πὺν ἰδιαίτερα μετροῦν τὰ λόγια τους, σιὴν καρδιά, κατ' εὐθείαν.

Σὰς στέλνω τὴ συνδρομὴ μου, καὶ θὰ σὰς ξαναγράψω ὅταν διαβάσω προσεκτικὰ φύλλο μὲ φύλλο ὅλο τὸ περιοδικὸ πὺν τώρα, μὲ τὸν ἀτέλειωτο φόρτο πολιτικῆς δουλειᾶς, μόλις νὰ ξεφυλλίσω πρόφτασα.

Σὰς στέλνω τοὺς χαιρετισμοὺς μου καὶ τὰ θερμότερα συγχαρητήρια.

Γιῶργος Μυλωνὰς
Βουλευτὴς Ἰωαννίνων

Ὁ χωριανὸς μας κ. Κων)νος Φρόντζος, πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, ἓνας ἄνθρωπος μὲ ἀδιαφιλόνικη ἀκτινοβολία στὸν εὐρύτερο Ἡπειρωτικὸ χῶρο, μᾶς ἔγραψε:

Καλὴ ἡ ἔμπνευσή σας, ἐπαινετὴ ἡ προσπάθειά σας. Εἶναι φυσικὸ νὰ νοιώσω χαρὰ ἂν συμβάλλω καὶ ἐγὼ σὲ κάτι.

Μὲ τιμὴ
Ὁ Πρόεδρος τῆς Ε.Η.Μ.
Κων. Φρόντζος

Ἀγαπητοὶ φίλοι, μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ καμάρωσα τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ σας πὺν γράφουν διανοοῦμενοι καὶ μαστόροι καὶ διδάκτητα ὅπως διδάσκονται πάντα διαβάζοντας κάτι ὁμορφο καὶ πρωτόβγαλτο.

Ἀπὸ τὸ σεμνὸ ἀλλὰ ἐμπνευσμένο πρόλογό σας εἶδα προθέσεις καὶ συγκινήθηκα, ὅπως συγκινούμαστε ἐμεῖς οἱ παλιοὶ ἀπὸ τὴν φλόγα τῶν νεωτέρων μας.

Σὰς σφίγγω τὸ χέρι ὅλων, καμαρώνω τὴν δουλειά σας καὶ εὖχομαι μακροζωία στὸ «ΑΡΜΟΛΟΓΟΙ» μας τὸ ἱστορικὸ καὶ λυρικὸ μαζί, τὸ βγαλμένο ἀπὸ τὴν νοσταλγία καὶ τῆς ψυχῆς τῆς Ἡπειρώτικης τὰ κατάβαθα.

Δικός σας
Ἀλέξ. Μαμινόπουλος
Πρόεδρος Ἡπειρωτικῆς
Ἑταιρείας Ἀθηνῶν

Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Πρῶτα - πρῶτα νὰ σὰς εὐχαριστήσω θερμὰ γιὰ τὴν καλωσύνη σας νὰ μοῦ στείλετε τὸ περιοδικό.

Πιστέψτε με πὼς θὰ σὰς ἔστελνα συγχαρητήρια καὶ μόνον μὲ τὴν ἀνάγνωση τοῦ ὑπότιτλου «Θέματα ἀπὸ τὴν Πυρσόγιαννη καὶ τὰ γύρω μαστοροχώρια», ἔστω δηλαδὴ καὶ χωρὶς νὰ εἶχα κοιτάξει κα-

θόλου τὸ συγκεκριμένο περιεχόμενο. Αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει μόνο καλὴ διάθεση καὶ ἀδιαφορία γιὰ τὰ κείμενα. Κάθε ἄλλο! Σημαίνει ἀντίθετα ὅτι — γιὰ μένα τούλάχιστον — καὶ μόνο ἡ ὑπαρξη μᾶς τέτοιας ἐκδοσης καὶ μάλιστα ἀπὸ νέους, ἀρκεῖ γιὰ νὰ χαρακτηρίσει τὴς ἀντιλήψεις τῶν ἐκδοτῶν της, ἄρα καὶ τὰ κίνητρα καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἴδιας τῆς ἐκδοσης. Δὲν νομίζω πὼς μὴ τέτοια ἀντιμετώπιση εἶναι ὑπερβολικὴ, ἰδιαίτερα σήμερα πὺν κυριαρχοῦν τὰ «παχειὰ» λόγια. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ἡ στροφή σὲ μὴ πὺν οὐσιαστικὴ καὶ ὄχι κραυγαλέα προσπάθεια αὐτογνωσίας. Σ' αὐτὴν τὴν κατεύθυνση ὁ κίνδυνος εἶναι ἡ κατάληξη σιὴν στεῖρα παρελθοντολογία τῆς «παλιᾶς καλῆς ἐποχῆς».

Ἡ ἀποφυγὴ αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς θεώρησης εἶναι ἡ δεύτερη ἐπιτυχία τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐκεῖνο πὺν τώρα πὰ ἀπομένει εἶναι ἡ προσπάθεια γιὰ περισσότερες σελίδες, πρᾶγμα ἐλπίζω ἐφικτὸ στὸ ἄμεσο μέλλον, γιὰ τὸ «Ἀρμολοί» ἀρχίζει νὰ γίνεται εὐρύτερα γνωστὸ καὶ θὰ συγκεντρώσει γύρω του καὶ ἄλλους συνεργάτες καὶ οἰκονομικοὺς ἐνισχυτές.

Φιλικώτατα
Μίλτος Πολυβίου

Ἀγαπητοὶ μου φίλοι,

Πῆρα τὸ «Ἀρμολοί», τὸ διάβασα καὶ ἂν πῶ ἀπερίφραστα τὴ γνώμη μου, ἴσως φανεῖ ὑπερβολικὴ.

Σπάνια ἐπαρχιακὸ περιοδικὸ μπόρεσε ποτὲ νὰ δώσει καὶ νὰ πεῖ μὲ τέτοια ποιότητα καὶ ἀγάπη, ὅπως τὸ «Ἀρμολοί».

Πρώτη φορά τοπικὸ περιοδικὸ ἀξιοποίησε συλλογικὰ τὸ δυναμικὸ νέων ἀνθρώπων καὶ ξέφυγε ἀπὸ τὴν φτηνὴ πατριδοκαπηλεία καὶ μικροτοπικὴ σκοπιμότητα.

Μελέτες μὲ τέτοια ἐπιστημονικὴ τεκμηρίωση καὶ βασανιστικὴ ἔρευνα δὲν τὴς συναντᾶς εὐκολα.

Προσωπικὰ μὲ συγκινήσατε. Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ χειροκροτήσω καὶ νὰ συγχαρῶ μ' ὅλη μου τὴν καρδιὰ τὸ περιοδικό σας. Ἀς ἀνοίξουν τὰ μάτια τους καὶ ἂς φωτιστοῦν ἀπ' τὸ παράδειγμά σας ὅσοι νομίζουν πὼς ἀγαποῦν καὶ ὑπηρετοῦν τὸν τόπο τους.

Μ' ἐκτίμηση
Νίκος Λογοθέτης
Ἀρχιτέκτονας - Ἀθήνα

Ἀγαπητοὶ μου φίλοι...

Σὰς συγχαίρω θερμὰ γιὰ τὸ «Ἀρμολοί» σας. Μὲ συγκίνησε ἰδιαίτερα ἡ προσπάθειά σας νὰ ἐκφράσετε σ' αὐτὸ μὲ γνώσιο ὕφος καὶ ἄγνους προθέσεις: ἱστορίες καὶ

προβλήματα της μαστορικῆς ἐργα-
τικῆς τάξης τῆς Ἡπείρου μας, τῆς
τόσο ἀγαπημένης μου καὶ βιωμέ-
νης ἀπὸ τὰ μικράτα μου.

Τὸ περιοδικό σας εἶναι ἓνα ζων-
τανὸ παρὸν αὐτῶν τῶν βασανισμέ-
νων μας μαστόρων, τοῦ ἴδιου τοῦ
ἡπειρώτικου λαοῦ ποὺ πέρασε ἀ-
πὸ τόσες συμπληγάδες.

Αὐτῶν τῶν μαστόρων ἄξιοι ἀ-
πόγονοι κι ἐσεῖς, προχωρεῖτε μὲ
θάρρος καὶ αἰσιοδοξία στοὺς εὐγε-
νικοὺς καὶ πολιτιστικούς σας σκο-
πούς.

Μὲ πατριωτικὰ αἰσθήματα

Δικός σας

Λάμπρος Μάλαμας

Συγγραφέας

15.11.76 - Γιάννενα

ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ ΜΑΣ

Οἱ ξενιτεμένοι χωριανοὶ μας στὴν Ἀ-
μερικὴ ἀνταποκρίθηκαν μὲ συγκίνηση
καὶ μοναδικὴ ἀγάπη στὸ «ΑΡΜΟΛΟΓΙΟ».

Τοὺς εὐχαριστοῦμε.

Ἀγαπητοί μας φίλοι,

Ἐκ μέρους ὅλων τῶν Πυρο-
σιαννιτῶν Ἀμερικῆς, οἱ στέλνο-
με τῆς καλύτερες εὐχές καὶ τὰ
θερμὰ συγχαρητήρια γιὰ τὴν κα-
λύτερη ἐπιτυχία στὸ ἔργο σας.

Εἰλικρινὰ συγκινηθήκαμε ὅλοι
μας διαβάζοντας τὸ «Αρμολόι» τὸ
ὁποῖο ἐσεῖς μὲ τὴν ἀγάπη σας γιὰ

τὸ χωριό μας, γράψατε μὲ τόση
φροντίδα καὶ μᾶς φέρατε καὶ μᾶς
κοντὰ σας, ξεχνώντας γιὰ λίγο
τὴν πίκρα τῆς ξενιτιάς.

Ἡ νοσταλγία γιὰ τὴν Πατρίδα
καὶ εἰδικὰ γιὰ τὸ μέρος ποὺ γεν-
νήθηκαν οἱ γονεῖς μας καὶ οἱ πε-
ρισσότεροι ἀπὸ μᾶς, εἶναι πολὺ
μεγάλη.

Σὰς χρωστοῦμε μεγάλη εὐγνω-
μοσύνη καὶ ὑποχρέωση ποὺ μὲ
τὸν μόχθο τὸν ὁποῖο καταβάλατε
νὰ γίνῃ τὸ ἔργο σας, μᾶς φέρνει
καὶ μᾶς ἔστω καὶ νεορά, στὴν μι-
κρὴ πατρίδα μας, θυμίζοντας τὰ
παιδικὰ μας χρόνια, τὶς χαρές, ἀ-
κόμη καὶ τὶς πίκρες ποὺ περά-
σαμε.

Τὸ ποσὸν εἶναι μηδαμινὸ μπρο-
στὰ στὴν χαρὰ ποὺ μᾶς δώσατε.
Θὰ προσπαθήσουμε μὲ κάθε τρόπο
καὶ ὅσο ὁ καθένας δύναται, νὰ
φανοῦμε ἀντάξιοι καὶ νὰ κάνουμε
ὅ,τι εἶναι δυνατόν γιὰ τὸ χωριό
μας.

Σὲ οἱς ὅλους σας ποὺ βοηθή-
σατε νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ σπουδαῖο
ἔργο, οἱ στέλνομε τοὺς χαιρετι-
σμούς μας καὶ τὶς θερμὲς εὐχές
μας γιὰ τὴν συνέχιση τοῦ ἔργου
σας γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου μας.

Μὲ εἰλικρινῇ φιλία καὶ ἀγάπη
Γιῶργος Τσοῦβαλης

καὶ ὅλοι οἱ ἐν Ἀμερικῇ

Πυροσιαννίτες

Νέα Ὑερσέυ - Σεπτέμβριος 1976

Συγκινητικὴ ὑπῆρξε στὸ πρῶτο τεῦχος ἡ προβολὴ τοῦ περιοδικοῦ μας ἀπὸ τὸν
πανελλήνιο τύπο.

Οἱ ἡμερήσιες πρωινὲς καὶ ἀπογευματινὲς ἐφημερίδες Ἀθῆνας καὶ Θεσσαλονίκης,
ΑΚΡΟΠΟΛΗ, ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ, ΑΥΓΗ, ΑΘΗΝΑΪΚΗ, ΒΗΜΑ, ΒΡΑΔΥΝΗ, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ,
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΝΕΑ, ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ καὶ τὰ περιοδικὰ ΤΑ-
ΧΥΔΡΟΜΟΣ, ΝΕΑ ΔΟΜΗ, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, ΕΠΙΚΑΙΡΑ, ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ, ΦΘΙΩΤΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ, παρουσίασαν τὸ «ΑΡΜΟΛΟΓΙΟ» στὸ δεῦτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Αὐγού-
στου καὶ ἐπισήμαναν τὴν ἐνδιαφέρουσα ὕλη του.

Ἡ ἐφημερίδα ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ποὺ βγαίνει στὰ Γιάν-
νενα, στὴν ἐπώνυμη στήλη τοῦ Π. Γηρομερίτη ἔγραψε,
μὲ τὸν τίτλο «ΑΡΜΟΛΟΓΙΟ» (ἓνα περιοδικὸ τῶν μαστορο-
χωριῶν τῆς Κόνιτσας) τὰ ἐξῆς:

«Εἶναι ἓνα ἀδιαφιλονίκητο
γεγονὸς ὅτι οἱ ταξιδεμένοι Ἡ-
πειρώτες, ὅσο μακριὰ κι' ἂν
βρίσκονται, ἔχουν τὶς ρίζες
τοὺς στὴ γῆ τῶν πατέρων
τοὺς κι' ἀπ' τοὺς χυμούς τῆς
ἀντλοῦνε τὴ δύναμή τους: τὶς
ἡπειρωτικὲς καταβολές τους.
Κι' ὅσοι τὶς χρησιμοποιοῦν,
τὶς βάζουν κορωνίδα τοὺς καὶ
τὶς κλείνουν στὴν ψυχὴ τους,
ξεχωρίζουν σὰν ἄτομα ἢ ὁμά-
δες. Οἱ ξένοι τὰ συμπεκνών-
ουν μὲ δυὸ λέξεις: «Εἶναι Ἡ-
πειρώτες». «Εἶναι Ἡπειρώτες»
ποὺ λένε πολλὰ, τὰ λένε ὅλα.

Ἀπ' τὶς χιλιάδες Ἡπειρώ-
τες τῆς διασποράς, εἶναι πολ-
λοί, ποὺ αὐτὸ ποὺ λέμε «Ἡπει-
ρωτισμὸ», τὸ ζοῦν σὰν ἰδέα,
ἀλλὰ μπόρεσαν νὰ τὸ συγκε-
κριμενοποιήσουν μὲ γάτι πε-
ρισσότερο, ἀπὸ τὸ μικρὸ ὡς τὸ
πὶὸ μεγάλο, σὲ προσπάθεια.
Μιὰ ἀπ' οὐτέ, ἀλλὰ τὶς με-
γάλες, τὶς φωτεινὲς ποὺ ξα-

φνιάζουν, θὰ λέγαμε, τὴν ἔ-
χουμε μπροστὰ μας, τὴ χαιρού-
μαστε καὶ τὴν καμαρώνουμε.
Μᾶς γεμίζει ἐλπίδες, εἶναι ἔ-
να ἐλπιδοφόρο μήνυμα.

Δὲν εἶναι οὔτε λεπτὰ γιὰ κά-
ποιο σκοπὸ, ἢ ἡ πληροφορία
γιὰ τὴν θεραπεία μᾶς ἀνάγκης
κάποιου χωριοῦ, ἢ ὁμάδας
χωριῶν. Εἶναι πολὺ μεγαλύτε-
ρο, ὑψηλότερο, θαυμασιότερο,
ἀληθινὰ ὁμορφὴ προσπάθεια.
Εἶναι ἓνα περιοδικό, ποὺ μᾶς
ἤλθε ἀπὸ τὴ Λαοῖσα, ἀλλὰ ποὺ
εἶναι Ἡπειρωτικό, ὅσο τίποτε
ἄλλο, ἀφοῦ κάθε γραμμὴ του
μοσχοβολοῦν Ἡπειρο, κι' Ἡ-
πειρώτες μακρινούς ὡς τοὺς
τορινούς. Ἡπειρώτες μὲ ροζα-
σμένα χέρια μὲ λασπομένα
ροζα.

Τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ ἡ-
ταν περισσότερο ἐπιτυχημένο.
ἢ ἐκφραστικό, γι' αὐτὸ ποὺ εἶ-

ναι οἱ ἐκδότες του — γιὰτὶ ἂν
δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι ἦταν οἱ πρό-
γονοι — γι' αὐτοὺς ποὺ ἀπευ-
θύνεται καὶ γι' αὐτὸ ποὺ θέλει
νὰ ἐκφράζει, ἀπ' τ' ὄνομα ποὺ
ἔδωκαν οἱ νονοὶ στὸ περιοδι-
κό: «ΑΡΜΟΛΟΓΙΟ».

Ἀρμολοῖ γιὰ νὰ ἐκφράσει
τὴν τέχνη, ἀρμολοῖ γιὰ νὰ ἐκ-
φράζει τὴν ἀγάπη, τὸν πόνο,
ἐνδιαφέρο καὶ προβληματι-
σμούς, τοῦ ἓνα, τῶν πέντε καὶ
δέκα κι' ὅλων μαζί. Ἀρμολοῖ-
σιν ὅλων αὐτῶν τῶν αἰσθημά-
των ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ ἀπόκτημα αὐτὸ — τὸ πε-
ριοδικό — εἶναι Πυροσιαννί-
τιζο μὲ φιλοδοξία νὰ ἐκφράζει
ὅλα τὰ γύρω μαστοροχώρια.

Μᾶς ξάφνιασε τὸ τόλμημα,
ἀλλὰ δὲν μᾶς ξάφνιασε ὅτι
προέρχεται ἀπὸ τὴν Πυροσί-
γιαννη γιὰτὶ ὡς τώρα, οἱ Πυρο-
σιαννίτες μᾶς ἔχουν συνηθί-
σει σὲ πολλὰ, μὲ τὴν Προο-
δευτικὴ Ἐνωσὴ τους καὶ τὰ ἐ-
πιτεύγματά της, γενικὰ δὲ μὲ
τὴ ζωντανὴ παρουσία τους, θὰ
λέγαμε ἀπὸ τότε ποὺ φημάστη-
κε ὁ κόσμος, ἀφοῦ κι' αὐτὸ τὸ
διεκδικοῦν. Πῶς νὰ μὴν προ-

τοτυπήσουν σ' ένα περιοδικό;...

Ξάφνιασμα είναι κι' ότι το περιοδικό βγαίνει στη Λάρισα, υπό συντακτική επιτροπή με τη συμπαράσταση της Προοδευτικής Ένωσης Πυρσόγιαννης, κι' όπως αναφέρει στους στόχους του — πρώτο σ' αν καταστατικό δημοσίευμα της σύνταξης — είναι συλλογική προσπάθεια εργαζομένων και σπουδαστών.

Μιά «άδυναμία» μας, απ' αυτό που είμαστε και μένουμε, πρώτα είδαμε το «ΑΡΜΟΛΟΓΙΟ» στην εμφάνιση, τύπωμα, χαρτί, εξώφυλλο, διάταξη ύλης. "Αν και πρώτο τεύχος — και πάντοτε δύσκολο, όταν μάλιστα εκτυπώνεται μακρινά

απ' την έδρα της σύνταξης — βαθμολογείται άριστα, ελπίζοντας ότι στα επόμενα φύλλα, θα του βάζουμε κι' όξεις.

Η ύλη του διαλεγμένη και φροντισμένη — καλογραμμένη — αναφέρεται στο «χθές» των μαστοροχωριών και στο «σήμερα».

Σημειώνουμε δέ με ικανοποίηση ότι οι μαστοροχωρίτες της Κόνιτσας, ενώ θα τους δικαιολογούνταν και μια επαρση είναι σεμνοί: Δεν μονοπωλούν — γράφουν — «τις αγωνίες και τον αγώνα για τα συμφέροντα και τα προβλήματα της επαρχίας μας, που φορείς τους είναι άρχετοι ντόπιοι και κρατικοί παρόγοντες, αλλά, πιστεύει, ότι είναι μια ακόμη φωνή στον αγώνα για την πρόοδο του τόπου».

Το περιοδικό δεσμεύεται

στο σκοπό του. Μιά επιτυχία — και βάση της επιβίωσης του — θα είναι να εμμένει σ' αυτόν. Γενικά ξεκινάει με γεράς βάσεις, όπως κάνουν οι μαστοροί όταν θεμελιώνουν ένα σπίτι. Βλέπουμε άγκονάρια στο περιοδικό (προθέσεις, ύλη κ. λ.π.) που δείχνουν την καλή θεμελίωσή του.

Ελπίζουμε δέ ότι όλοι οι Πυρσόγιαννίτες — και των γύρω χωριών — θα το αγαπήσουν, θα το ενισχύσουν ήθικα κι' υλικά. Οι πρωτοπόροι της εκδόσεως χρειάζονται — και το αξίζουν — αυτής της ξεστασιάς, θα είναι το θεμέλιο του περιοδικού.

Πιστεύουμε δέ όταν την έχουν γρήγορα θα μάς δώσουν τη χαρά — χωρίς βιασύνη — να το δούμε δίμηνο, γιατί όχι και μηνιαίο.

χιτεκτονικής και της παράδοσης των μαστόρων απ' την ονομαστή τούτη περιοχή, και για να αποθησαυριστούν τα στοιχεία, οι μαρτυρίες και η φυσιογνωμία του τόπου τους. Γι' αυτό, οι άνθρωποι που είχαν την έμπνευση, τον ενθουσιασμό και την αγάπη γι' αυτήν την έκδοση, προσφέρουν μεγάλην υπηρεσία, όχι μονάχα για τον τόπο τους, αλλά γενικότερα και ειδικότερα, για την επαρχία, αφού το «Αρμολόγιο» βγαίνει στην Λάρισα.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η εφημερίδα ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ στη στήλη βιβλιοπαρουσίασης και με τον τίτλο «ΑΡΜΟΛΟΓΙΟ» - «η ξεχασμένη επαρχία» έγραψε:

Μιά διαφορετική αντιμετώπιση της επαρχίας γίνεται με την έκδοση του περιοδικού «Αρμολόγιο».

Εκδίδεται με στόχο τον να

βοηθήσει στην επίλυση των προβλημάτων της επαρχίας και ειδικότερα του χωριού της Πυρσόγιαννης, που βρίσκεται στην Ήπειρο.

Έτσι μέσα από την ιστορική και κοινωνική έρευνα της ελληνικής επαρχίας ελπίζει ότι θα συμβάλει ουσιαστικά στον αγώνα για την πρόοδο του τόπου. Πρόκειται για αξιοπρόσεκτη και ιδιαίτερα σημαντική προσπάθεια που αξίζει να βρει μιμητές.

Το περιοδικό ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ στην επώνυμη στήλη του Ντ. Ταξιάρχη έγραψε.

«Αρμολόγιο»: Τεύχος 1. Μια προσεγμένη σε περιεχόμενα και εμφάνιση τρίμηνη έκδοση με θέματα από το χωριό Πυρσόγιαννη και τα γύρω Μαστοροχώρια.

Το περιοδικό «Φθιωτικά Γράμματα» σημειώνει για το «Αρμολόγιο»:

Εύγενικοί νέοι φίλοι μας, που κατάγονται από την Πυρσόγιαννη και τα Μαστοροχώρια της Ήπειρου, μάς έστειλαν το 1ο τεύχος του περιοδικού τους «ΑΡΜΟΛΟΓΙΟ».

Η άψογη εμφάνιση και η ενδιαφέρουσα ύλη του, καθώς

και η γνώση των δυσκολιών της εκδόσεως ενός περιοδικού με περιορισμένα, αν όχι ανύπαρκτα μέσα, μάς προκάλεσαν το θαυμασμό για το θαυμάσιο επίτευγμα των προοδευτικών νέων της Πυρσόγιαννης. Τους σφίγγουμε το χέρι και τους εύχόμαστε να μην χάσουν τον ενθουσιασμό τους μπροστά στις δυσκολίες που θα συναντήσουν.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

Το μηνιαίο περιοδικό των Ιωαννίνων ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ έγραψε τα εξής με τίτλο «ΑΡΜΟΛΟΓΙΟ»:

Ένα πρωτότυπο περιοδικό, που ίσως ανοίγει κι' ένα δρόμο για ειδικές περιοδικές εκδόσεις στον χώρο μιας τοπικής παράδοσης, είναι το «Αρμολόγιο» (τοιχοποιία των σπιτιών). «Το «Αρμολόγιο» βγαίνει από αγάπη, μεράκι και φροντίδα για το χωριό μας, την Πυρσόγιαννη (Κονίτσης Ήπειρου)» και «θεωρεί ότι εκπληρώνει μια πρωταρχική υπο-

χρέωση συμμετέχοντας στην ιστορική και κοινωνική έρευνα του τόπου μας». Με αυτούς τους στόχους, που καθορίζονται απ' το πρώτο τεύχος, ή ώραία πρωτοβουλία της ομάδας που ανέλαβε τον άθλο, με την συμπαράσταση της Προοδευτικής Ένώσεως Πυρσόγιαννης, κάνει ένα αξιόπαινο και υποσχετικό ξεκίνημα για να κρατήσει τις αξίες της λαϊκής αρ-

Διευκρινίζουμε πως το περιοδικό μας στηρίζεται αποκλειστικά στη δική σας συνδρομή. Πιστεύουμε πως ό καθένας πρέπει να στείλει τη συνδρομή του στα κεντρικά γραφεία της Λάρισας (στη διεύθυνση, Αθανάσιο Παπαγεωργίου, Βασιλέως Κωνσταντίνου 42, για το «ΑΡΜΟΛΟΓΙΟ» - τηλέφωνο 229.321).

Μ' αυτό τον τρόπο διευκολύνετε το έργο των ανταποκριτών μας στις διάφορες πόλεις της Ελλάδας και ειδικότερα της Αθήνας, προωθείτε την τακτική και οργανωμένη έκδοση και κυκλοφορία του περιοδικού και τέλος βοηθάτε στην καλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που υπάρχουν για γόνιμη επικοινωνία μεταξύ μας και μια πιο δημιουργική στάση απέναντι στον τόπο μας.

Μᾶς
ἄργησαν . . .
κι
ἀργήσαναν

Ἄρχισε ἀπὸ φέτος ἡ ἐπίσημη ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος τοῦ Ε.Ο.Τ. γιὰ τὴν ὀρθολογιστική, τουριστική ἀξιοποίηση τῶν παραδοσιακῶν οἰκισμῶν τῆς χώρας. Τὸ πρόγραμμα προστασίας πρέπει νὰ ἐνταχθεῖ σὲ μιὰ γενικότερη κοινωνική κρατική πολιτική. Δὲν εἶδαμε κανένα ἀπ' τὰ μαστοροχώρια τοῦ Γράμμου, βρυσομάνες τῆς λαϊκῆς μας τέχνης, νὰ χαρακτηριστεῖ προστατευμένο.

Κι ὅμως προστατεύονται περιοχὲς ποὺ αἰῶνες τώρα Τουρνοβίτες καὶ Λισκασιίτες ταγιαδόροι, Χιονιαδίτες ἀγιογράφοι, Πυρσογιαννίτες καὶ Βουρμπιανίτες πελεκητάδες σημάδεψαν καὶ καθιέρωσαν μὲ τὴν τρανὴ τους μαστοριά, μιὰ μαστοριά σὰν τὸ ἔνστικτο ἀληθινή.

Ἄν ἀπόμεινε κάτι ὀρθιο ἀκόμα, μετὰ τὴν ἐρήμωση, τὴν ἐγκατάλειψη, τοὺς πολέμους, τὴ φθορὰ καὶ τὶς κλοπές, ἔρχεται τώρα καὶ ἡ ἀδιαφορία γιὰ νὰ σφραγίσαι τὸ θάνατό του.

.....
Χρόνια πάσχιζε ὁ Εὐριπίδης Σούρλας γιὰ τὴ διάσωση τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς τοῦ τόπου μας.

Μοναδικὸς μελετητὴς τῆς ἱστορίας του, συγκέντρωσε καὶ παρουσίασε μὲ εὐλάβεια καὶ ἐπιστημονικὴ τεκμηρίωση, ὅ,τι ὑλικὸ κυρίως σὲ ἔγγραφα, μπόρεσε νὰ διασώσει ἀπ' τὴν ἀδιαφορία τῶν κατόχων καὶ τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου.

Ἀπ' τὶς ἀρχές τοῦ '50 κατέβαλε προσπάθειες γιὰ τὴ διάσωση καὶ μετατροπὴ σὲ διατηρητέο μνημεῖο, τοῦ παλιοῦ ἀρχοντικοῦ τοῦ Γιάννη Σούρλα.

Ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν του ἦταν νὰ πάρει τὸ χεῖμώνα τοῦ '58 ἀπ' τὴ διεύ-

τῆς Σύνταξης

Πυρσόγιαννη 1936

θυνση ἀναστηλώσεως καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τὴν παρακάτω ἔγκριση:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Διευθυνσις Ἀναστηλώσεως
καὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς
Ἀριθμ. Πρωτ. 8890) 1237

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3.2.1958

Θέμα: Ἐγκρίνεται ἡ μετατροπὴ τῆς ἱστορικῆς οἰκίας Γιάννη Σούρλα εἰς «Πατριδογνωστικὸν Μουσεῖον».

Εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὴν ἀπὸ 18.1.58 ὑποβληθεῖσαν πρὸς ἡμᾶς ὑμετέραν αἴτησιν γνωρίζομεν ὑμῖν:

Μετὰ γνώμην τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου διατυπωθεῖσαν κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 24.5.6.1958 συνεδρίου αὐτοῦ ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν μετατροπὴν τῆς εἰς ἱστορικὸν διατηρητέον μνημεῖον ἀνακηρυχθεῖ-

σης οἰκίας «Γιάννη Σούρλα» ἐν τῷ χωρίῳ Πυρσόγιαννη Κονίτης εἰς πατριδογνωστικὸν μουσεῖον.

Ἐντολὴ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀναστηλώσεως
Α. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

Ὁ Εὐριπίδης Σούρλας ἔκανε τὸ καθήκον του στὴν ἱστορία τοῦ τόπου του. Τιμὴ τοῦ πρέπει καὶ μίμηση.

Ἀπὸ τότε κοντεύουν εἴκοσι χρόνια. Στὸ παλιὸ Σουρλέικο μὲ τὴ σπάνια ἀρχιτεκτονικὴ του δὲν ἀπόμεινε πέτρα ὀρθία. Κάπως ἔτσι χαρακτηρίζονται διατηρητέα καὶ κάπως ἔτσι ἐγκαταλείπονται τὰ μνημεῖα τῆς λαϊκῆς μας τέχνης ἀπ' τοὺς ἀρμόδιους κρατικούς παράγοντες.

Δυστυχῶς, στὴν ἀδιαφορία αὐτὴ προσ-

τέθηκε και η δική μας. Γιατί πολλοί είχαν τη γνώση και την ικανότητα — ιδιαίτερα οι σπουδαγμένοι — να προτείνουν λύσεις και να βάλουν ένα λιθαράκι αυτά τα χρόνια που και υλικό υπήρχε και παλιά σπινθάρια σώζονταν. Δεν είδαμε όμως δημιουργικά ούτε αφομοιώσαμε σωστά τη ζωντανή τέχνη του τόπου μας. Αφήσαμε κι έγιναν «γκρεμάδα» μνημεία μιας πολύχρονης ομαδικής επεξεργασίας με όλο τους το λαϊκό αίσθημα που δεν ήταν άλλο, απ' την εκφραση αυτών των γονιών μας μαστόρων.

Μάθαμε να βλέπουμε τα χωριά μας με το μάτι του προσωρινού επισκέπτη, χωρίς καμιά συμμετοχή και ανάληψη ευθύνης στα προβλήματά τους. Μάθαμε να κερνάμε ένα καφέ κι ένα κουτί λουκούμια με σκόπιμη απλοχεριά και να ανηφορίζουμε κάθε καλοκαίρι για το άρνι της Παναγιάς.

Ας το χωνέψουμε καλά πώς κανένας δεν τον έχει ανάγκη τον καφέ μας και πολύ περισσότερο δε μας πρέπει τιμή για τέτοια στάση. Ο τόπος μας χρειάζεται. Αγάπη γι' αυτόν σημαίνει δουλειά κι όχι τσίπρα μόνο στον ισκιο του πλάτανου, σημαίνει δημιουργική συμμετοχή κι όχι ξεμπερδεμα μ' ένα μικροποσό στην «Προοδευτική Ένωση», σημαίνει τέλος, αγωνία και κινητοποίηση μπροστά στην προοπτική επιβίωσής του κι όχι μόνο κουβέντες. Συνειδητοποιώντας τις δυνάμεις και το μεράκι μας για το χωριό ντόπιοι και παροικούντες στις άλλες πόλεις της Ελλάδας και του εξωτερικού είμαστε σε θέση να κάνουμε πολλά.

Όσοι υποδαυλίζουν καταστάσεις με νοοτροπία του προηγούμενου αιώνα και επιπεύουν κινδύνους με μισόλογα στα καφε-

νεϊα χωρίς ντροπή, ας μάθουν ένα πράγμα μόνο: Στο χωριό αυτό μαζί μεγαλώσαμε και αισθανθήκαμε, πονέσαμε και χαρήκαμε γι' αυτό δεν μπορεί κανένας να μας στερήσει το δικαίωμα να τον αγαπάμε και να τον φροντίζουμε.

Όποιοι πιστεύουν πώς είναι σε θέση να μετρήσουν με το κιλό ή με τη μεζούρα την αγάπη μας ας ζυγίσουν πρώτα τη δική τους προσφορά. Ο ύστερόβουλος τοπικισμός και η ανεύθυνη στάση τους χρόνια τώρα, μόνο βλάβη προκάλεσε. Δεν είμαστε σε θέση ούτε να παρακολουθήσουμε τη σκέψη τους ούτε να ταυτιστούμε μαζί τους.

Σήμερα 30—40 παιδιά απ' όλη την Ελλάδα με προσωπικές θυσίες και συγκριμένη δουλειά πασχίζουν να δώσουν κάτι στον τόπο μας. Έχουμε ενθουσιασμό κι ελπίζουμε να δώσουμε, τι μπορούμε χωρίς αυταπάτες και ιδιοτέλεια. Μ' αυτό το σκεπτικό γράψαμε στο πρώτο μας τεύχος: «Σκοπός μας είναι όχι να πείσουμε αλλά να ακούσουμε ό ένας τον άλλο».

Ο διάλογος είναι το σήμα του περιοδικού μας: διάλογος με τους αναγνώστες μας, διάλογος μ' αυτούς που αντιτίθενται στις απόψεις μας.

Σ' αυτή τη βάση πιστεύουμε πώς θα δεθούμε με το σύνολο και την ιστορική στιγμή που περνάει ο τόπος μας. Γιατί αν λείπει η δυναμική και γόνιμη επαφή με το χωριό, θα κουβαλάμε πάλι νερό στο μύλο της στείρας νοσταλγίας. Και τότε δε θα φταίει κανείς άλλος παρά μόνο τα μυαλά μας.

Αυτά διαπιστώσαμε και θαρετά τα λέμε για να βάλουμε τέλος στο «χαβά»... μας άργησαν... κι άργησαν...

...βγαίναμε στο σιάδι του Αγιώρα κι αφού χτυπούσαμε την καμπάνα, φωνάζαμε 5—6 μαζί:

«Ακούστε χωριανοί το βράδυ θα παίξουμε θέατρο, νάρθετε όλοι και να φέρτε από μια χεριά δαδί. Δεν είχαμε τίποτ' άλλο για να φωτίσουμε την αίθουσα...»

Από την απελευθέρωση του 1912 ως τη Μικρασιατική καταστροφή μεσολάβησαν χρόνια σκληρά για την κοινότητα. Η ένταξη των νέων περιοχών στο ελληνικό βασίλειο προκάλεσε ρωγμή στην παλιά διοικητική οργάνωση και κατέλυσε την αυτονομία των κοινοτήτων.

Τα δεινά του πολύχρονου πολέμου φάνηκαν στους πρώτους μετανάστες για την Αμερική, στη δυσκολία των μαστόρων να βρουν δουλειές, στην πολύχρονη στρατιωτική θητεία και το σκληρό τίμημα σε νεκρούς — κοντά τους 15 — για τη μικρή μας κοινωνία. Περίπου τότε ανοίγουν τα πρώτα καφενεία, ο Κυργιάκος στον Πάνω μαχαλά (Σιουγκαράδες), οι Κοντοζησαίοι στην Κόκα - Καρυά και ο Κοσμάς πάνω απ' το Πουρτσιάδικο. Οι πρώτοι ξενιτεμένοι απ' την Αμερική ρίζωσαν και στέλνουν λεφτά. Τα μπλούκια των μαστόρων

αφήνουν τα γνωστά τους στέκια και προσανατολίζονται στις πολιτείες της παλιάς Ελλάδας και στα στρατιωτικά έργα της Μακεδονίας. Το ομαδικό πνεύμα και η οργανωτική τους δομή ξεφτίζει καθώς φεύγοντας παίρνουν μαζί αρκετοί και τις οικογένειές τους.

Ο χειμώνας του 1926 σηματοδέεται από την ίδρυση της «Προοδευτικής Ένωσης». Εμφανίζονται στο προσκήνιο δρώσες οι νέες γενιές που την επανδρώνουν. Η ιστορική μνήμη θέλει τους ιδρυτές να συλλαμβάνουν το δράμα της στο καφενείο του Κυργιάκου.

Οι πρώτες θεατρικές παραστάσεις γεννήθηκαν και στέριωσαν μαζί με την ίδρυση του συλλόγου, στις πρώτες του διακηρύξεις, γεμάτες υπόσχεση και φροντίδα. Ένα πνεύμα αναγέννησης και μία πλατιά συμμετοχή μαστόρων και των λίγων έγ-

«Γκόλφω», ή Βικτωρία Καραγκιόζη...

γράμματος του τόπου στα κοινά, χαρακτηρίζει καθοριστικά την επόμενη δεκαετία.

Γιοθέτησαν πρόθυμα κι αβίαστα κάθε τι που θα βοηθούσε τις θεατρικές παραστάσεις χωρίς να τους δεσμεύει κανένας κανόνας ή αισθητική αντίληψη.

Ανέβασαν στη σκηνή του σχολείου όλα τα έργα από το δραματικό ειδύλλιο και περισσότερο τη «Γκόλφω» του Περεισιάδη.

Το δραματικό ειδύλλιο προήλθε από τη λαϊκή ανάγκη και περιέγραφε πραγματικές συγκρούσεις. Συλλάβησε για πρώτη φορά ιθαγενή γλώσσα και ήταν έτοιμο να ακουμπήσει στο αυτί του λαού.

Ο σύντομος βίος του τελείωσε στα 1900. Οι επιδράσεις και η συνέχεια, ανεξάρτητα από τη δοκιμασμένη συνταγή του, θα καθοριστούν ανάλογα με το χώρο και το βαθμό της ανάπτυξής του.

Τα Μαστοροχώρια στάθηκαν σε όλη την τουρκοκρατία μακριά από πολυσύχναστους δρόμους και περάσματα. Οι κοντινότερες πολιτείες, όπως τα Γιάννενα, το Λε-

σκοβίκι, το Αργυρόκαστρο και η Κόνιτσα, ήταν μια - δυο μέρες ταξίδι με μουλάρια. Έδω ψηλά δεν έφτασαν ποτέ θεατρίνοι και μπουλούκια της Αθήνας κι ο Καραγκιόζης ήταν άγνωστος ως τα 1925 για τους μόνιμους κάτοικους. Οι μαστόροι σίγουρα στα ταξίδια τους βρέθηκαν κοντά σε τέτοια θεάματα, ειδικότερα όσοι κατέβαιναν στην παλιά Ελλάδα.

Είναι γεγονός πως οι πρώτες παραστάσεις στο χωριό προκάλεσαν ένθουσιασμό και συγκίνηση.

Ταξιδεύοντας σ' εκείνα τα χρόνια αντικρύζουμε μια θεατρική Πυρσόγιαννη, γεμάτη σφρίγος και πίστη, δύναμη και καλλιτεχνική ομορφιά, αξία κάθε μελέτης και αγάπης.

Μαστόροι ανεβαίνουν στη σκηνή και δουλεύουν με μεράκι, παίζουν γυναικείους ρόλους που και σήμερα ακόμα μνημονεύονται, αγωνιούν και πασχίζουν στις πρόβες τους. Τρεις Πυρσογιαννίτες δάσκαλοι, ο Γιώργος Ίατρίδης και ο Φίλιππος Παπαλαμπρίδης τα πρώτα χρόνια και ύστερα και ο Χαρίλαος Παπαδόπουλος, συμμετέχουν ολόψυχα και βοηθάνε. Μαζί τους δουλεύει σεμνά και αθόρυβα ο Χρήστος Μαρτσέκης και μάλιστα στις περισσότερες παραστάσεις. Λαϊκός τεχνίτης με σπάνιο ταλέντο, ζωγράφιζε τα σκηνικά και πρότεινε λύσεις στο ντύσιμο των ηθοποιών. Προσέξαμε στα γράμματα που πήραμε από όσους ζούνε σήμερα και παίξανε τότε, πως

...και «Τάσος» ο Νίκος Καραγκιόζης

το όνομα του Χρήστου Μαρτσέκη αναφέρεται συχνότερα και με εκδηλη αγάπη. Έργα του σώζονταν ως τα τελευταία χρόνια στους τοίχους του Μαρτσεκάδικου στον Άγιο Νικόλαο μπορεί κανείς να δει τη δουλειά του και σήμερα.

Η πρώτη «Γκόλφω» ανεβαίνει στα 1926 και προκαλεί αστραπές στην κοινωνία του χωριού. Για πρώτη φορά τολμάει γυναίκα να ανέβει στη σκηνή μαζί με τον άντρα της, στο ρόλο του Τάσου. Θάμπωσε με το τόλμημά της όλο το χωριό και το έστειλε κλαμένο στα σπίτια του. Οι γυναίκες τότε σπάνια έβγαιναν από το σπίτι, εκκλησιάζονταν ξέχωρα στο γυναικωνίτη του Αγίωρη και του Αι - Νικόλα, σηκώνονταν να χαιρετήσουν τους γέροντες και απόφευγαν τους νεώτερους. Ο χώρος που

Χρήστος
Μαρτσέκης:
ή ψυχή
του
Πυρσογιαννί-
τικου
θέατρου

μπορούσαν να εκφραστούνε ήταν τα άλωνα του Μπζίλου, το Γιαντσουλέικο και η Κόκα - Καρβά. Εκεί αρμάθιαζαν - ξαρμάθιζαν χορούς τραγουδώντας τραγούδια πικρά και ερωτικά μαζί και πάντα μακριά από τους άντρες.

Η Βικτωρία Καραγκιόζη, γνωστή σαν πρώτη «Γκόλφω», έλειπε χρόνια από το χωριό. Έζησε μαζί με τον άντρα της στο Βόλο και η πρωτοβουλία της ν' ανέβει στη σκηνή οφείλεται και σ' αυτό.

Ενδεικτικά παραθέτουμε ένα γράμμα σταλμένο από τον άντρα της που ήταν στρατιώτης χρόνια. Είναι από τη δική μας μεριά μια σπονδή στην πρώτη αυτή γυναίκα που το ανέβασμά της στη σκηνή του παλιού σχολείου της Τζιάλος συγκίνησε, προκάλεσε και χαράχτηκε στη μνήμη της μικρής μας κοινωνίας.

Κιλινδρίον τη 1η Ιουλίου 1919

Τη Συνύμνη μου

Βικτωρία Νικολάου

Στην πολυπαθούσαν σύζυγόν μου Βικτωρία αφιερώνω την φωτογραφία

ταύτην ως ἀντάλλαγμα τῶν ὑποχρεώσεων μου καὶ τῆς εὐχῆς τὴν ἐξ ὑψους παρηγορίαν ὑπομονὴν καὶ ἐγκράτειαν ἦν κοσμεῖ τὸ αὐτόν της.

Ἄς ἐννώσωμεν τὰς πρὸς τὸν Παντοδύναμον εὐχὰς μας καὶ ἄς παρακαλέσωμεν ἵνα ἀποστείλῃ εἰς ἡμᾶς ἡμέρας εὐτυχίας.

Ὁ ποθὼν σύζυγός σας
Νικόλαος

Ὁ θεατρικὸς ὀργανισμὸς θὰ συνεχιστεῖ μέχρι τὸ 1938 ποὺ ἀνέβηκε καὶ ἡ τελευταία πρὶν τὸν πόλεμο «Γκόλφω».

Σ' αὐτὴ τὴν παράσταση στάθηκαν ἀντικριστὰ ὁ Σπύρος Δόβας καὶ ὁ Σωτήρης Γαλάνης στοὺς ρόλους τῆς «Γκόλφως» καὶ τοῦ «Τάσου». Ἦρθε στιγμὴ ποὺ ὁ ἕνας δάκρυσε πραγματικὰ στὸ ρόλο του καὶ ὁ ἄλλος ἔχασε τὰ λόγια του ἀπὸ τοὺς λυγμούς.

«Στέλλα Βιολάντη»
20 Αὐγούστου 1933

Ἐμεῖς πιστεύουμε πὼς ἡ στιγμή αὐτὴ εἶναι ἀπ' τὶς πιὸ φεγγοβόλες στὸ λαϊκὸ μας θέατρο. Πιὸ δραστηκὴ, πιὸ ἀκαριαία καὶ ἀποτελεσματικὴ εἰκόνα ἀπ' αὐτὴ δὲν συναντᾷς εὐκόλα. Ὑπάρχει στίς παραστάσεις τῆς περιόδου ἐκείνης ἕνας αὐτοσχεδιασμὸς ἔντονος καὶ μιὰ ἀβίαστη παρουσία τους στὴ σκηνή.

Θὰ προσέξουμε πὼς σὲ πολλὰς παραστάσεις παίξει μουσικὴ ἢ κομπανία λαϊκῶν ὀργάνων τῶν χωριανῶν μας Νάσιου καὶ Κώτσιου Χαλκιᾶ.

Εὐκόλα μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλήξει καὶ νὰ συμπεράνει γιὰ τὸ θέατρο ἐκεῖνο.

Στὰ 1933 ἀνεβαίνει ἡ «Στέλλα Βιολάντη» τοῦ Ξενόπουλου, ἀποκλειστικὰ ἀπὸ σπουδαστὲς καὶ παίζεται κατακαλόκαιρο. Οἱ ἴδιοι ἔκαναν τὴν ἐπιλογὴ καὶ ἀρνήθηκαν μιὰν ἐπανάληψη ἀπὸ τὶς κατεστημένες τοῦ δραματικοῦ εἰδύλλιου.

Σκληρὰ καὶ δύσκολα χρόνια τῆς κατοχῆς ταράζουν τὸ μικρὸ μας τόπο. Τὰ μπλούκια τῶν μαστόρων μένουν ἀνεργὰ καὶ γυροφέρνουν στὰ καφενεῖα τοῦ χωριοῦ. Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ἀφήσουν τὸ μιστρί καὶ τὸ τσιοκάνι, ἐργαλεῖα ψωμοῦ καὶ φροντίδας. Παίρνουν παραμάσκαλα τὸν τρουβά γκιζερώντας μὲ πόνο καὶ κρυφὴ ντροπὴ στ' Ἀρβανιτοχώρια γιὰ διακονιό. Πολλοὶ ἀνεβαίνουν στὸ βουνὸ νὰ σπείρουν σιτάρι, καλλιεργοῦν καὶ τὶς μακρινότερες πλαγιὰς ἀκόμα ἐλπίζοντας σὲ μιὰ γῆ ἀνήμπορη.

Τρώγοντας κατσιαμάκι καὶ μπομπότα δὲν ἔπαιψαν νὰ στήνουν τριδίπλους χορούς, νὰ παντρεύονται, νὰ ἀγαποῦν καὶ νὰ συμμετέχουν ὅσο ποτὲ ἄλλοτε στίς ἐλπίδες γιὰ καινούργια ζωὴ.

Οἱ θεατρικὲς παραστάσεις τῆς κατο-

χῆς εἶναι πολλές, οἱ πληροφορίες μας ὅμως ἐλάχιστες.

Ἐλπίζουμε νὰ ἐπανέλθουμε σύντομα στὴν ἱστορικὴ αὐτὴ περίοδο.

Ἐνδεικτικὸ τῆς ἀλλαγῆς αὐτῶν τῶν χρόνων εἶναι ἡ ἐπιλογὴ γιὰ πρώτη φορὰ ἔργου ποὺ ἀναφέρεται στὴ ζωὴ τῶν μαστόρων: Τὸ «πρωτοξεκίνημα τῶν μαστόρων», ἔργο τοῦ χωριανοῦ μας Κ. Χαρσούλη, ἀνέβηκε τρεῖς συνεχεῖς Κυριακὲς καὶ γνώρισε μεγάλη ἐπιτυχία. Οἱ ἐλπίδες μας γιὰ ἕνα χειρόγραφο τοῦ ἔργου δὲν τελεσφόρησαν.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ 1924

● Ἀφηγεῖται ὁ μαστορὸς Σπύρος Δόβας. Ἀργεῖο.

«Καραγκιόζη παίζανε τὰ παιδιὰ Παπαλαμπρούλια, ἀγγόνια τοῦ Παπαλάμπρου» εἶχαν πᾶει στὸ Ἀργυρόκαστρο καὶ τὸ μετέφεραν καὶ στὸ χωριό. Εἶχαν δίπλα ἀπὸ τὸ σπῆτι χαγιάτια ποὺ δούλευε ὁ παπᾶς. Ἐκεῖ εἶχαν στήσει ἕνα πανὶ καὶ παίζανε μὲ εἰσιτήριο καμὶ δεκάρα ἢ καναδὸ ξευγάρι κᾶχτες (καρῦδια) ἢ μύγδαλα.

»Μετὰ ἀπὸ μιὰ βδομάδα ὅλα τὰ παιδιὰ ἀρχίσανε νὰ φτιάχνουνε φιγοῦρες καραγκιόζη καὶ παίρναν τσεβρὲ (ἕνα μαντήλι ἄσπρο γιὰ τὸ κεφάλι μεγάλο ποὺ τὰ φέρναν οἱ μαστοροὶ ἀπὸ μπαξίσια ἀπὸ τὸ ταξίδι), τὸ στήναν στὸ οὐθονὸ σὲ δυὸ ξύλα, παίρναν καὶ καμὶ χερσιὰ δαδὶ γιὰ τὸ φῶς καὶ ἀρχίζε ἡ παράσταση. Κα-

μιὰ φορὰ δὲν τελείωνε μὲ τὸ καλὸ γιατί ἀπόρρεκτα παιδιὰ ποὺ ἤμασταν μὲ τὸ δαδὶ καίγαμε τοὺς τσεβρέδες καὶ τρώγαμε καὶ ἕνα χέρι ξύλο. Ἐκεῖνο τὸ καλοκαίρι δὲν εἶχε μείνει τσεβρὲς στὸ χωριό.»

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ 1925

● Ἀφηγεῖται ὁ Νίκος Τσίπας, διευθυντὴς Ὑπουργείου Ἐμπορίου, Ἀθήνα.

«Τὸν Καραγκιόζη καὶ λοιπὰ ἄλλα πόσοπο τὰ εἶχα προμηθευτεῖ στὰ Γιάννενα ἀπὸ ἕνα καραγκιοζοπαῖκτη ποὺ ἔδιδε παραστάσεις στὸ καφενεῖο τοῦ πατέρα μου «Ὀλύμπια». Ἐπαίξα λοιπὸν δύο χρονιὰς περίπου στὴν ἀλλὴ τοῦ θεῖου μας Μάνθου Πύρρου καὶ τοῦ θεῖου μου Νίκου Γιατσούλη καὶ μὲ βοηθοῦσε ὁ πανέξυπνος καὶ πολὺ χιονισμένος Τάκης Ἀλεξίου. Ἐννοεῖται παίζαμε μιὰ

Ὁ κύκλος τῶν θεατρικῶν παραστάσεων τῆς Πυρσόγιαννης τελειώνει μὲ τὸ «Ἡ ἐπανάσταση τοῦ '21». Ἀνέβηκε Μάρτη τοῦ 1949 καὶ βοηθήθηκε ἀπὸ τὴν 8η Μεραρχία τοῦ στρατοῦ νὰ φτάσει σ' ὅλα τὰ χωριά. Σταμάτησε τὸν Ἀπρίλη μὲ τὸν ἐρχομὸ τῶν ἀνταρτῶν.

Πλησιάσαμε τοὺς ἐπιζῶντες μὲ ἐπιστολές. Ἡ ἀδυναμία νὰ κουβεντιάσουμε μαζί τους σίγουρα μᾶς στέρησε πολλὰ.

Ἀφήνουμε τοὺς ἴδιους νὰ μιλήσουν.

Ἀφηγοῦνται

αὐτοὶ

ποῦ

ἔπαιζαν

θέατρο

φορά τή δδομάδα καί βάζαμε από μιὰ πεντάρα όλα τὰ παιδιά νὰ αγοράσουμε τὸ σπαρματόσέτο ἀπὸ τὸ μαγαζὶ τοῦ Δημ. Γκάσιου ποὺ ἦταν στὸ Γκρουμπέ. Τὸ χαρακτηριστικὸ στὴν ὑπόθεση αὐτὴ ἦτο ὅτι ἓνα βράδυ κάψαμε τὸ σεντόνι, εὐτυχῶς χωρὶς ἄλλες ζημιὲς καὶ συνέπειες».

«ΓΚΟΛΦΩ» 1926 ἢ 1927

● Ἀφηγεῖται ὁ Λουκάς Πετσίνης. Ἦγουμενίτσα.

«Ἡ ἀλήγηση ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ παίχτηκε θέατρο στὴν Πυρσόγιαννη ἦταν ἀνέλπιστη. Δὲν περιμέναμε τόσο ἐνθουσιασμό ἀπὸ τὸν κόσμο. Ἀκόμη καὶ οἱ γριεὲς ἐνθουσιάστηκαν.

»Τὰ σκηνικὰ τὰ ἔκανε ὁ Χρήστος Μαρτσέκης ἀφιλοκερδῶς. Τὰ ὕλικά τὰ ἀγοράσαμε ἐμεῖς. Ἔκανε ἓνα μῆνα νὰ τὰ τελειώσει. Τὰ ἔκανε πραγματικὰ γιὰ καλὸ θέατρο. Τὰ εἰσιτήρια ἦταν 5 δραχμὲς καὶ ἦταν ὑπὲρ τῆς Προοδευτικῆς Ἑνώσεως. Ἔχετε τὴν ἐντύπωση ὅτι κυκλοφοροῦσαν φήμες γιὰ κάτι πονηρό. Πολὺ κακῶς ἐλέγχθη. Μὴν τὸ πιστεύετε. Δὲ θέλαμε νὰ εἰσάγουμε καινὰ δαιμόνια. Τὸ μόνο ἦταν νὰ ξυπνήσουμε τὸν κόσμο μας καὶ νὰ εὐχαριστηθεῖς.

● Ἀφηγεῖται ὁ ἐργολάβος Γιάννης Μανρομάτης. Ἦγουμενίτσα.

«Ὁ σκοπός, δηλαδή ἡ οικονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ συλλόγου, ἐπέτυχε πλήρως, διότι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ εἰσιτήρια ποὺ εἰσπραχθῆσαν ἀπὸ τοὺς θεατὲς σὲ τρεῖς συνεχεῖς παραστάσεις καὶ λόγο» τῆς ἐπιτυχοῦς ἀποδόσε-

ως τοῦ ἔργου ἀπὸ τοὺς ἐρασιτέχνες ἠθοποιούς, ἐδημιουργήθη εἰς τοὺς θεατὰς τοιοῦτος ἐνθουσιασμός, ὥστε ὁ αἰμνηστος Ἀντώνιος Δούμας (Ξουρσμένος) ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό του διέθεσε ποσὸ 5.000 δραχμῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπὸ τὸ ἐνθερμα χειροζροτήματα τῶν χωριανῶν μας.

»Στὴ σκηνοθεσίᾳ ποὺ ἔγινε ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους μὲ πρωτοβουλία καὶ διεύθυνση τοῦ Παντελῆ Παπανικολάου, σπουδαιότατο ρόλο ἔπαιξε καὶ ὁ αἰμνηστος Χρήστος Μαρτσέκης στὴ διακόσμηση τῆς σκηνῆς.

»Ἡ ἐναλλαγὴ τῶν σκηνικῶν γινόταν ἐπίσης ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους μ' ἓνα σύστημα ἐμπειρικὸ καθὼς καὶ τὸ αὐτόματο κλείσιμο τῆς ἀυλαίας ποὺ ἦταν ἀπὸ κουβέστες».

● Ἀφηγεῖται ὁ μάστορας Σπύρος Δόβας. Ἀγρίνιο.

«Στὴν παράσταση ὁ Ἀντρέας Καραγκιόζης, πατέρα τοῦ πρωταγωνιστῆ, καθόταν στὴν πρώτη θέση καὶ ὅταν ὁ γιὸς του ἀρνήθηκε τὴ Γκόλφω, ἔλεγε:

«Φτάνει ὁρὲ παιδί μου μὴ τὴν τυραννᾷς ἄλλο».

Στὸ τέλος ποὺ ἡ Γκόλφω ξετύλιξε τὸ χαρτί μὲ τὸ δηλητήριο — ποὺ δὲν ἦταν παρὰ ξάχαση — φώναξε καναδινὸ φρεῆς «μή, μή». Κάποιοι ποὺ καθόταν δίπλα του τοῦ εἶπε «σώπα» καὶ τοῦ ἀπάντησε δυνατὰ «τί σώπα καὶ σώπα ὁρὲ, γιὰ τὸ θέατρο νὰ χάσω ἐγὼ τὴ νύφη μου».

»Τράβηξε μὲ τὸ μπασιόνη

του ἀπὸ τὴ σκηνὴ τὸ χαρτί ποὺ εἶχε πετάξει ἡ Γκόλφω γιὰ νὰ δεῖ τί εἶχε μέσα».

● Ἀφηγεῖται ὁ Νίκος Γιάσιος. Γιάννενα.

«Τὰ ἔργα συνήθως παιζόταν τὸν χειμῶνα διότι τότες ἐρχότανε ὅλοι οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τὰ διάφορα ταξίδια ποὺ ἐργαζότανε ὡς μαστόροι. Τὰ ἔσοδα τῆς παραστάσεως διετέθησαν πρὸς ἐνίσχυση τοῦ συλλόγου, ποὺ ἦτο ἀκόμη στὰ σπάργματα τῆς ἰδούσεώς του. Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ἔγινε καὶ τὸ πρῶτο ξενοδοχεῖο. Μουσικοὶ ἦτο οἱ χωριανοὶ Κ. Χαλκιᾶς καὶ Νάσιος Χαλκιᾶς κ.τ.λ. Τὰ διάφορα θεατρικὰ βιβλία ποὺ χρειαζότανε τὰ ἀγοράζανε ἀπὸ τὰ Γιάννενα. Μάλιστα εἴχαμε καὶ λαχειοφόρο ἀγορά.

»Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς συμμετοχῆς τῶν γυναικῶν σὲ τέτοιο εἶδος ἦταν πολὺ δύσκολον, γιατί καμιά δὲν εἶχε τὸ θάρρος, ὅλες ἦσαν ἀγοράμματα καὶ ὑπῆρχε καὶ τὸ κουτσομπολιὸ μετὰ, τὸ ὁποῖο γινότανε. Ἀνέλαβε ἡ Βικτωρία Καραγκιόζη νὰ παίξει. Εἶχε θάρρος γιατί εἶχε μεγαλώσει στὸ Βόλο καὶ ἦτο καὶ ὁ ἄντρας τῆς ἐκεῖ ὁ ὁποῖος ἔπαιξε».

● Ἀφηγεῖται ὁ μάστορας Σταῦρος Τσοῦβαλης. Πυρσόγιαννη.

«Τὸ 1926 ποὺ ἔγινε ὁ Σύλλογος στὸ χωριό, δηλαδή ἡ Π.Ε.Π., σκέφτηκαν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ὅτι μὲ τίς συνδρομὲς μονάχα τῶν μελῶν δὲν θὰ μπορούσε νὰ σταθεῖ ὁ σύλλογος καὶ ἀποφάσισαν τὸν χει-

μῶνα ποὺ θὰ εἶχαν ἔρθει στὸ χωριὸ οἱ ταξιδεμένοι νὰ παίξουν λίγες παραστάσεις θέατρο, μὲ εἰσιτήριο φυσικὰ νὰ συγκεντρώσουν χρήματα.

»Τὸ ἔργο ἦταν πραγματικὰ μιὰ ἀποθέωση. Εἶχε τέτοια ἐπιτυχία ποὺ στὸ τέλος ποὺ πεθαίνει ἡ Γκόλφω καὶ ὁ Τάσος ὁ κόσμος ἔκλαιγε πραγματικά. Τὴ χρονιά ἐκείνη μάζεψαν ἀρκετὰ χρήματα γιὰ τὸ Σύλλογο. Ἐκαναν καὶ λαχειοφόρο ἀγορά, τύπωσαν Λαχεῖα στὰ Γιάννενα, καθὼς καὶ τὰ εἰσιτήρια ἦταν πολυτέλεια τότε. Κάθε χρόνο ἔπαιζαν θέατρο καὶ τὰ ἔσοδα πῆγαιναν γιὰ τὸ Σύλλογο.

»Γιὰ τὰ σκηνικὰ ποὺ ἔκανε ὁ Χρήστος Μαρτσέκης γράφτε ποὺ πολλὰ ἦταν ἓνας μεγάλος λαϊκὸς ζωγράφος».

«ΓΚΟΛΦΩ» 1929 ἢ 1931

● Ἀφηγεῖται ὁ μάστορας Ἀπόστολος Ζυγολόμπης. Πυρσόγιαννη.

«Τὰ ἔργα ἐπαίζοντο πάντοτε τὴ νύκτα καὶ μὲ φῶς λάμπας πετρελαίου. Μοῦ ἔρχεται νὰ γελάσω ὅπου γράφετε γιὰ τὸ ποιὸς διάλεγε τὰ ἔργα. Μήπως εἴχαμε ἐδῶ νὰ κάνουμε διαλογὴ, τότε ποὺ δὲν εἶχαν ξαναπαίξει θέατρο ἐδῶ στὸ χωριό. Οἷτε σκηνοθεσίᾳ ὑπῆρχε τότε, μήτε τίποτα. Ὅ,τι ἔγραφε τὸ βιβλίο. Μόνοι μας κάναμε τὴ διανομή».

«ΣΤΕΛΛΑ ΒΙΟΛΑΝΤΗ»
20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1933

● Ἀφηγεῖται ὁ δάσκαλος Χαρίλαος Παπαδόπουλος. Γιάννενα.

«Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ '21»
Μάρτης, 1949

«Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1933 ἦταν ἡ χρονιά ποὺ εἶχα τελειώσει τὸ διδασκαλεῖο. Τὰ χρόνια ἐκεῖνα στὸ χωριὸ ἦταν μόνο οἱ γέροντες, οἱ γυναῖκες βέβαια καὶ τὰ παιδιά, καὶ ἀπ' τοὺς νέους ὅσοι πῆγαιναν στὰ σχολεῖα (Γυμνάσιο καὶ Πανεπιστήμιο) καὶ λίγοι ἐπαγγελματίες (ταχυκάρηδες - καφετζήδες). Οἱ ἄλλοι στὰ ξένα. Τότε σκεφτήκαμε νὰ ἀνεβάσουμε τὸ ἔργο τοῦ Ξενοπούλου «Στέλλα Βιολάντη». Μὴ σὰς φαίνεται παράξενο τὸ πῶς παίχτηκε αὐτὸ τὸ ἔργο γιατί ἐκεῖνοι ποὺ τὸ ἔπαιζαν γινώριζαν κάτι ἀπὸ Ξενοπούλου καὶ τὸ ἔργο του, γιατί ὅπως σὰς ἔγραφα ἦταν μορφωμένα παιδιά.

»Πάντως θέλαμε νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὸ κατεστημένο, ὅπως θὰ ἔλεγαν σήμερα, δηλαδή τὰ ἔργα τοῦ Περισσίου «Γκόλφω», «Ἐσμέ», τὰ ὁποῖα ὅμως

τόσο μιλοῦσαν στὶς ψυχὲς τῶν Ἑλλήνων τῆς ὑπαίθρου κυρίως, γενιὲς δολέχθηκες καὶ ἀκόμη ἐξακολουθοῦν νὰ συγκινοῦν καὶ νὰ ψυχαγωγοῦν — καὶ θέλαμε μιὰ ἀλλαγὴ κατὶ νέο. Ἐγὼ ἔλαβα μέρος στὴ διοργάνωση τῆς παραστάσεως, στὶς δοκιμὲς καὶ ὑποβολὴ τοῦ ἔργου, φρόντισα καὶ ἔκαμα ἐπέκταση τῶν σκηνικῶν ἐπειδὴ εἶχα κάποια τεχνικὴ δεξιότητα καὶ εἶχα ἀσχοληθῇ στὸ σχολεῖο ὅταν φοιτοῦσα μὲ τὴν ζωγραφικὴ, τὰ ὁποῖα σκηνικὰ εἶχε ὁ Σύλλογος, φτιαγμένα ἀπὸ τὸ Χρήστο Μαρτσέκη ποὺ ἦταν ἐλασχωματιστής. Τὰ σκηνικὰ ἦταν σὲ ξύλινα πλαίσια, ἀπὸ πανὶ μὲ πόρτες καὶ παράθυρα καὶ παρουσίαζαν ἓνα δωμάτιο. Ἐγὼ πρόσθεσα ἀπὸ ἓνα πλαίσιο ἀκόμη μὲ τὰ ἴδια ὕλικά γιὰ νὰ γίνῃ ἡ σκηνὴ μεγαλύτερη. Μετὰ τὸ κυρίως ἔργο εἶχα-

με και μια κωμωδία, όπως συνήθιζαν τότε με κύριο έκτελεστή τον Τάκη 'Αδάμο, ταλέντο πραγματικό για κωμικούς ρόλους. 'Εγώ θυμώμαι είχα τη μουσική υπόκρουση ως πούμε, γιατί έπαιζα βιολί, μαντολίνο και λίγο κιθάρα.

«Οί εισπράξεις πήγαν στο σχολικό ταμείο. Θα πρέπει να σ'αυ γράψω επίσης ότι τη βραδυά που παίζαμε το έργο είχαμε και «μπουφές» με κρασί του χωριού και λουκούμια. Τα διαλείμματα όσοι ήθελαν μπορούσαν να παραγγείλουν και τους σερβίραμε. Γινόταν άρκετος τζίρος γιατί πολλοί ήταν εκείνοι που ένθουσιάζονταν και κερνούσαν όλους τους θεατές».

«ΓΚΟΛΦΩ» του 1938

● 'Αφηγείται ο Σωτήρης Γαλάνης, μάστορας, Γιάννινα.

«Το 1938 το χειμώνα παίζαμε την Γκόλφω στο σχολείο. Μάλιστα. Το παίζαμε δυο Κυριακές διότι δεν χωρούσε τον κόσμο, είχαν έλθει και όρισμένοι από Βούρμπανη και Καστάνια, είχαμε δε πάρα πολλές επιτυχίες».

«Κατ' αρχάς ο δάσκαλος Φίλιππος Παπαλαμπροίδης μαζί με τον Γ. Γαλάνη μ'α κανονίσαν τί ρόλο θα πρέπει να μ'α δώσουν. 'Εμένα κατ' αρχάς μου δώσαν τον ρόλο του Κίτσου και τον ρόλο του Τάσου τον δώσαν στο Μίχο Τσερώνη, αλλά αφού άρχισα να κάνουμε πρόβες το βόηξαν ότι εγώ πρέπει να αναλάβω τον ρόλο του Τάσου και ο Μ. Τσερώνης τον Κίτσο. Κι έτσι έγινε, είχαμε δε καλές επιτυχίες».

«Το εισιτήριο ήταν 5 δραχμές, τις οποίες τις συγκέντρωναν και με αυτά τα χρήματα φτιάξαν στολές στα παιδιά του Σχολείου της Νεολαίας».

«Χαρακτηριστικά του θεάτρου. Όπως γνωρίζετε το έργο είναι συγκινητικό. Όταν τον Τάσο τον καταφέρνουν και απαράται την Γκόλφω, συνέβη το εξής: η γυναίκα του Γιώργου Γαλάνη έβαλε μια φωνή μέσα κι άρχισε να κλαίει χωρίς να τελειώσει το έργο. 'Επίσης συνεκινήθη πολύ και ο μακαρίτης ο Λάμπρος Πετσίνης, ο οποίος και αυτός δεν κάθισε μέχρι το τέλος».

«Να φανταστείτε ότι όταν πλέον μετανοεί ο Τάσος και πηγαίνει πλέον να συναντήσει την Γκόλφω, η οποία έχει πάρει το δηλητήριο, χωρίς να το γνωρίζει ο Τάσος, την βρίσκει στην βρύση όπου ανταμώναν όταν ήταν έρωτευμένοι και της λέει τις εξής λέξεις:

«Και πάλιν πίσω έρχομαι (πουλί μου πλανημένο στα πρώτα τα λημέρια μου, στην πρώτη τη φωλιά μου».

στη φουντωτή τριανταφυλιά που τόσες φορές ξαπόστασαν τα τρυφερά (φτερά μου) έρχομαι πίσω πάλι στον (δροσερό τον ίσκιό σου, να με χωρέσεις σου ξητώ),

«Τότε γυρίζει η Γκόλφω δακρυσμένη και μου λέει:

«Και τί ζητάς, τί θέλεις (τόρα)».

«'Εγώ βλέποντας την Γκόλφω δακρυσμένη, δάκρυσε στην

πραγματικότητα και τις λέξεις όπου της απάντησα: «θέλω απ' τη βρύση πόσινα, νερό πάλιν ποθώ να πιω νερό». Αυτή η στιγμή του έργου είναι η πιο συγκινητική και χαρακτηριστική έβλεπα το κόσμο να μη παίρνει ούτε αναπνοή».

«Στά διαλείμματα είχαμε τα όργανα όπου παίζουν διάφορα τραγούδια για ψυχαγωγία του κόσμου, ο δε Σπύρος Πάσχος είχε σε μία αίθουσα του σχολείου ως καφενείο η ως το όνομάςου μετάρ. Πολλοί χωριανοί από τον ένθουσιασμό τους μ'α στέλνουν 5 οκάδες κρασί αλλά στο διάστημα όπου παίζαμε δεν μ'α άφηνε ο δάσκαλος να πιούμε καθόλου. Όταν τέλειωνε το έργο τότε πλέον πίνανε και καθώς είχαμε και τα όργανα το γυρίζαμε στο γλέντι λίγο διάστημα, αφού ο κόσμος έφηνε πλέον. Πολλές γυναίκες την εποχή εκείνη τους έμενε ως ανάμνηση διότι δεν ξέραν τίποτα πέρα από το χωριό την εποχή εκείνη».

ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ

● 'Αφηγείται ο Σταύρος Τσουβαλής, μάστορας.

«Στην κατοχή, δηλαδή μετά το 40—44 παίζαμε θέατρο τακτικά. Και τότε ανεβάσαμε πολλά από τα έργα Γκόλφω, 'Εσμέ, 'Αγαπητικός της Βοσκοπούλας και άλλα και παίζαμε «Το πρωτοξεκίνημα των μαστόρων» το οποίο χάθηκε δυστυχώς. 'Αλλά τότε στα έργα έπαιζαν και κοπέλες η γυναίκες παντρεμένες, είχε φύγει κάπως ο Μπαμπούλας να μη

βγει η γυναίκα έξω από το σπίτι. 'Αλλά το θέατρο τότε το παίζαμε για ψυχαγωγία δική μας και δεν είχαμε χρήματα».

«Όταν ήθελαν τότε να παίξουν θέατρο βγαίναμε τα παιδιά στον 'Αϊ - Γιώργη και αφού πριν κτυπούσαμε την καμπάνα, φωνάζαμε 5—6 μαζί:

«'Ακούστε χωριανοί, το βράδυ θα παίξουμε θέατρο, να έλθετε όλοι σας και να φέρετε από μια χεριά δαδί. Δεν είχαμε τίποτ' άλλο για να φωτίσουμε την αίθουσα».

«Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 21», Μάρτιος του 1949

● 'Αφηγείται ο Μανώλης Περώνης.

«Οί πρόβες κράτησαν μια βδομάδα. Γινότουσαν στο Παναγιώτη Χατζή και στο σχολείο. Δόθηκαν δυο παραστάσεις. Οί εισπράξεις διετέθησαν υπέρ του συλλόγου. 'Ηταν τα πρώτα μεταπολεμικά λεφτά του συλλόγου».

('Η μία παράσταση άφησε 550 δραχμές)»

Το πρώτο θέατρο που παίχτηκε στο χωριό ήταν η Γκόλφω στα 1927 στις Τζάλος το σπίτι, στον πέρα μαχαλά, που ήταν σχολείο. 'Η σκηνοθεσία έγινε απ' τους ίδιους τους μαστόρους.

Στην παράσταση πήραν μέρος οί:

Θεατρικές

παρα-

στάσεις

1926 -

1949

Γκόλφω: Βικτωρία Καραγκιόζη
Τάσος: Νικόλαος Καραγκιόζης
Κίτσος: Παντελής Παπανικολάου
Θανασούλας: Γιώργος 'Ιατροίδης
Γιάννος: Λάμπρος Γαλάνης
Σταυρούλα: Λουκάς Πετσίνης
Γεωργούλας: Γιάννης Μαυρομάτης
υποβολέας: Γιώργος Γαλάνης

Γιώργος Δούκας
Δημοσθένης Γκόψης

Τα σκηνικά έκανε ο Χρήστος Μαρτσέλης. 'Επίσης συμμετείχε ή κομπανία του Νάσιου και Κώτσιου Χακιά με όργανα κλαρίνο, βιολί, λαβούτο και γτέφι.

Στα 1929 ή 1931 ανεβάστηκε πάλι η Γκόλφω με τους:

Γκόλφω: Άννα Λαγουδάκη από την Κέρκυρα (δασκάλα στο χωριό)

Τάσος: Φίλιππος Παπαλαμπροίδης

Κίτσος: 'Απόστολος Ζηκολόμπης

πατέρας: Γιώργος 'Ιατροίδης

'Εγγλέας: Δημοσθένης Γκόψης

υποβολέας: Γιώργος Γαλάνης

Γιάννος: Νίκος Κοντοζήσης

και ο Λουκάς Πετσίνης

Στά 1932 ή Έσμέ ή Τουρκοπούλα. Συμμετείχαν ό Διονύσης Περώνης, Νίκος Κοντοζήσης, Νίκος Γκάσιος καί άλλοι.

Τό καλοκαίρι — 20 Αυγούστου 1933 — από νέους σπουδαστές του χωριού ανεβάστηκε ή «Στέλλα Βιολάντη» του Γρηγόριου Ξενόπουλου.

Τους ρόλους έπαιζαν οί Στέλλα: Τάκης Άδάμος
καί Γιάννης Καραγιάννης
Λευτέρης Παπαχαλαάμπους
Νίκος Γκάσιος
Σπύρος Πετσίνης
Χαρίλαος Παπαδόπουλος

Μουσική στην παράσταση έπαιζε ό Χαρίλαος Παπαδόπουλος που ήξερε μαντολίνο, βιολί καί λίγο κιθάρα.

Ή «Στέλλα Βιολάντη» είναι τό μοναδικό έργο που ανεβάστηκε από έγγραμματος μόνο.

Έξάλλου είναι καί τό μοναδικό έργο που παίζεται καλοκαίρι γιατί ανεβάστηκε από τους σπουδαστές που τότε γυρνούσαν στο χωριό.

Όλα τά άλλα έργα παιζόντουσαν τό χειμώνα, όταν γυρνούσαν οί μαστόροι απ' τά ταξίδια τους.

Τό χειμώνα του 1938 ανεβάζεται πάλι ή Γκόλφω μέ τους:

Γκόλφω: Σπύρος Δόβας
Τάσος: Σωτήρης Γαλάνης
Κίτσος: Μίχος Πετσίνης
Σταυρούλα: Σωτήρης Λώλης
Τάκης Παπακώστας
Ν. Φ. Σερίφης

Τά σκηνικά έκανε ό Χρήστος Μαρτσέκης

Βοήθησε καί ό δάσκαλος Φίλιππος Παπαλαμπρίδης

Στήν Κατοχή παίζεται τό «Πρωτοξεκίνημα των μαστόρων» σε άρχική ιδέα του Κώστα Χαρσούλη. Τό έργο πραγματεύονταν τόν άποχαιρετισμό των μαστόρων μέ τους δικούς τους. Ή τελευταία σκηνή αναφερόταν στις δύσκολες συνθήκες ζωής της ξενιτιάς. Χρησιμοποιήθηκαν τά παλιά σκηνικά της Γκόλφως καί άντι για τις βρώσες ζωγράφισαν οί ίδιοι ένα τζάκι.

Λόθηκαν 3 παραστάσεις σε 3 συνεχείς Κυριακές.

Πήραν μέρος:

Παππούς: Άπόστολος Ζγκολόμπης
Άρχικούδαρης: Μήτσος Φρόντζος (Κοπανάκος)

Λαγούλι (Μαστορόπουλο): Σταύρος Τσούβαλης
καί ό Σπύρος Δόβας

Έπίσης τό Μάρτιο του 1949 παίχτηκε πάλι από μαστόρους μέ τη βοήθεια των δασκάλων Χαρίλαου Παπαδόπουλου καί Χαρίλαου Γεωργιάδη ή Έπανάσταση του '21». Ένα μήνα μετά μπήκαν στο χωριό οί άντάρτες για νά ξαναμπεί ό στρατός τό καλοκαίρι.

Τους ρόλους έπαιζαν οί: Μανώλης Περώνης
Χαρίσης Τσιάνης
Άλέκος Γκάσιος
Σπύρος Βαλτάς
Λάζαρος Περώνης
Κων)τίνος Πύρσος
Άμαλία Μαζιώτη
μιά κοπέλλα από τη Φούρκα
μιά απ' τό Κεράσοβο
κι ένας φαντάρος Καμπέρης στο όνομα.
Τά σκηνικά τάφτιαξε ό Χαρίλαος Παπαδόπουλος.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΕΣ

ΑΓΡΙΝΙΟ: Μιχάλης Χρυσάφης — Χρήστος Σερίφης, τηλ. 27.324

ΑΘΗΝΑ: Γιάννης Γκόρτσος — Εύη Δούκα — Κούλα Περώνη, τηλ. 32.49.057

ΓΙΑΝΝΕΝΑ: Κώστας Κοντοζήσης — Νίκος Βύρκος — Μενέλαος Τζάφος, τηλ. 21.961

ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ: Άγαθή Τζάφου — Κώστας Μαυρομάτης, τηλ. 22.219

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Σπύρος Χατζής — Παύλος Καραγιάννης, τηλ. 820.770

ΚΑΡΔΙΤΣΑ: Θεοφάνης Παπαγεωργίου — Χριστόφορος Σερίφης, τηλ. 233.720

ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ: Βασίλης Ζαφείρης, τηλ. 0655) 31.210

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Γρηγόρης Νίτσος — Βασίλης Άγγελής, 24 MURPHY ST. RICHMOND

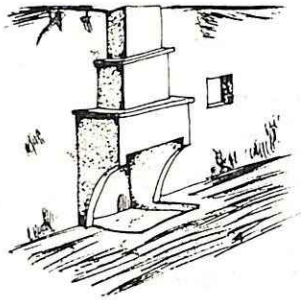
3121

Η.Π.Α.: Θέκλη Πύρσου — Γιώργος Τσούβαλης,

427 MAIN STR. APT. 8 FORT LEE N.J. 01024

ΚΑΝΑΔΑΣ: Θανάσης Γκάσιος, 11399 DE POUTRINCOURT MONTREAL PQ

Μπλούκια: μετακινήσεις καὶ κτίσματα

Τὸ πόνημα ποὺ ἀκολουθεῖ γιὰ τὰ μπλούκια τῶν μαστόρων καὶ τὰ χτίσματά τους, εἶναι ἓνα ἐλάχιστο δείγμα τῆς ἔρευνας ποὺ ἀρχίσαμε μὲ βάση τὴν ὑπάρχουσα βιβλιογραφία, συνεντεύξεις παλιῶν μαστόρων, κινηματογράφηση κατασκευῶν καὶ μελέτη ἐγγράφων τῆς τουρκοκρατούμενης ἐπαρχίας μας.

Ὁργανωμένοι σὲ μπλούκια οἱ μαστοροὶ ἄφησαν στὴν ἱστορία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τὰ δημιουργήματά τῆς τέχνης των, σὲ κάθε γωνιά τῆς ἐλληνικῆς γῆς. Ἀπὸ τόπους ποὺ δούλευαν μετέφεραν στὶς ἰδιαιτέρως πατρίδες τους πολλὰ στοιχεῖα, ποὺ δείχνουν τὶς ἐπιδράσεις ἀπὸ τόπο σὲ τόπο.

«Τὰ δρομολόγια τῶν κουδαραίων ἔχουν μιὰ ἰδιαίτερη σημασία γιατί μαρτυροῦν τὴν ἐξάπλωση τῆς ντόπιας τεχνικῆς καὶ ἰδιαίτερα τῆς μορφολογίας ἀκόμη καὶ τὶς ξένες ἐπιρροὲς καὶ ἐπιδράσεις, ποὺ πιθανὸν νὰ μετέφεραν οἱ μαστοροὶ γυρνώντας ἀπὸ τὰ ξένα.

Ταξίδια στὴν Ἑλλάδα:

Οἱ μαστοροὶ ἀπὸ τὰ μαστοροχώρια τῆς Κόνιτσας, ταξίδευαν στὴν Ἠπειρο, Ἀλβανία, Μακεδονία, Ρούμελη, Ἄγιο Ὄρος καὶ Θεσσαλία.

Πυρσόγιαννη:

Στοὺς Πυρσογιαννίτες μαστοροὺς ἀποδίδεται ἡ φράση: «Οἱ Πυρσογιαννίτες χτίσανε τὸν κόσμον». Τὸν θρύλο αὐτὸ δικαίωσαν οἱ θρυλικοὶ πρωτομάστορες τῆς Πυρσόγιαννης, ὁ Λάμπρος Μπέτσας καὶ ὁ Ζιώγας Φρόντζος. «Ὅλα τὰ δείγματα τῆς λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ οἰκοδομικῆς τὰ ἐγκατεσπαρμένα στὴν Ἠπειρο καὶ στὴν Ἀλβανία — ἀπὸ τὰ μεγαλοπρεπέστερα καὶ πιὸ φανταχτερὰ σεράγια τῶν μπέηδων καὶ ἀγάδων τοῦ Ἀργυροκάστρου, τοῦ Λεσκοβικιοῦ, τῆς Πρεμετῆς καὶ τῆς Ἐρσέκας ἕως τὰ στερεώτερα γεφύρια τὰ ἐγκατεσπαρμένα πανταχοῦ τῆς Ἠπείρου μας — ὅλοι φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς ἰδιοφυΐας τῶν Πυρσογιαννιτῶν αὐτῶν πρωτομαστόρων». Ἰδιαίτερα ὁ Ζιώγας Φρόντζος εἶχε γίνει θρυλικὸς πρωτομάστορας γεφυριῶν. Στὰ 1870 ἔκτισε καὶ τὸ γεφύρι στὴν Κάτω Κόνιτσα. «Μπροστὰ στὸν ἀγράμματο ἀλλὰ θρυλι-

Μπλούκιο μαστορῶν στὴν Κόνιτσα

κό Πυρσογιαννίτη πρωτομάστορα υπεκλήθησαν καὶ οἱ Τούρκοι ἐπιστήμονες μηχανικοὶ, ποὺ εἶχαν σταλεῖ — ὅπως γράφει ὁ Εὐριπίδης Σούρλας — ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ τὴν ἐπιθεώρηση τοῦ γεφυρίου. Ὄταν δηλαδὴ οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ μηχανικοὶ ἀποθαυμάζοντες τὸ γεφύρι μείνανε ἐκπληκτοὶ γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ ἀριότητα καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Ζιώγα νὰ πληροφορηθοῦν εἰς ποῖον Πολυτεχνεῖον εἶχε σπουδάσει, ὁ ὑπέροχος ἐκεῖνος γέροντας Πυρσογιαννίτης ποὺ φοροῦσε πιτούρια καὶ κάρπια, εἶπε εἰς τὸν διερμηνέα τους νὰ τοὺς πληροφορήσει πῶς εἶχε σπουδάσει στὸ Πολυτεχνεῖο τῆς

Κράπας τής Πυρσόγιαννης». Ο Ζιώγα Φρόντζος έκτισε τὸ 1884 καὶ τὸν τούρκικο στρατῶνα τής Κόνιτσας.

Στὴ Μέδιστα, σημερινὸ Παλιόπυργο, ὑπάρχει ἐπιγραφή «διὰ χειρὸς μάστορα Λάμπρου Χαρίτου - Πυρσόγιαννίτη».

Στὸ Μοναστήρι Βέλλιανης Παραμυθιάς σῴζεται πάνω ἀπὸ τὸ ἅγιο βῆμα ἡ ἐπιγραφή:

1843 Ἀπρηλίου 25
ἀηγέρθη
ἐκ βαθροῦ πα
ρα ηγουμένου λεον,
του Ιερομονάχου
κε ληα Μονης(;) προτο
μαστορας Γεοργηου Βα
γγέλη

Πηρσογιανήτη

Ὁ Γιαννούλης Τσερώνης έκτισε στὰ 1740 (με ἐπιφύλαξη ἡ χρονολογία) τὸ γεφύρι στὴν Ντερόπολη τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Οἱ Πυρσογιαννίτες μαστόροι Κ. Σούρλας καὶ Ρίζος Κ. Παπαϊωάννου μαζί με τοὺς Σίμο Ψύλλο, Κώσταν καὶ Δῆμον ἀγνώστων ἐπωνύμων ἀπὸ τὴν Βούρμπιανη, ἔχτισαν τὸ μοναστήρι τής Ζέρμας.

Ντόπιοι μαστόροι ἔχτισαν στὰ 1774 τὸν Ἅγιο Νικόλαο τής Πυρσόγιαννης (διατηρητέο σήμερο μνημεῖο). Τὰ ἀνάγλυφα καὶ τὸ περιστύλιο εἶναι δείγματα τής μεγάλης τους τέχνης.

Ὁ παλιὸς Ἅγιος Γεώργιος χτίστηκε στὰ 1712 καὶ ξανακτίστηκε ἀπὸ Πυρσογιαννίτες στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα. Γιὰ νὰ μεταφέρουν πέτρα καὶ καπάκια ἀπὸ τὰ νταμάρια τής Κράπας κατασκεύασαν σιδηροτροχιές καὶ βαγόνι. Ἐξαρτήματα καὶ οἱ ρόδες του φυλάγονται σήμερα στὸ ἐκκλησιαστικὸ μουσεῖο τής Πυρσόγιαννης.

Ἀπὸ ἔγγραφα τής τουρκοκρατούμενης κοινότητας καὶ τὸ μοναδικὸ μπακαλοδεύτερο τοῦ Κύρκα Σερίφη διαπιστώσαμε πῶς στὸν προηγούμενο αἰῶνα μέχρι καὶ τὸ 1930, τὰ Πυρσογιαννίτικα μπλούκια ταξίδευαν συχνότερα στὴν Ἡπειρο, Λεσκοβίκη, Δέλβινο καὶ Ἀργυρόκαστρο.

Βούρμπιανη: Γνωστοὶ καὶ σπουδαῖοι Βουρμπιανίτες ἀρχιμαστόροι ἦταν οἱ Γιοσαῖοι. Ὁ Χρ. Γιόσης (1800) κατασκεύασε διὰ φορα κτήρια τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, τὴν μητρόπολη Κόνιτσης καὶ τὸ γεφύρι στὰ Μεσογέφυρα. Ὁ Γιῶργος Γιόσης — ὁ ἐπωνομαζόμενος Κάλφας — ἔχτισε τὸν Ἅγιο Γεώργιο

τής Μονῆς Δουρούτης, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χλωμοῦ καὶ τὸ Ἀρχιμανδρεῖο στὰ Γιάννενα. Ὁ ἀδελφός του Δημήτρης Γιόσης κατασκεύασε τοὺς τούρκικους στρατῶνες (Κισλά) στὰ Γιάννενα.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου στὰ Γιάννενα χτίστηκε ἀπὸ τὸν Βουρμπιανίτη Νικόλαο Γεωργίου Λιόλη (1857).

Στὰ 1817 ὁ Σίμος Ψύλλος μαζί με τὸν Κυπαρίση ἔχτισαν τὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο Σανοβοῦ.

Ὁ ἀρχιμάστορας Γεώργης Χαρίση Μάνου ἔχτισε τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων τής Βούρμπιανης (1823).

Κόνιτσα: Τὰ Κονιτσιώτικα ἱσνάφια τὰ βρίσκουμε κυρίως νὰ χτίζουν τ' ἀρχοντικὰ τής Σιάτιστας.

Ὁ Δημήτριος Νάκος ἔφτιαξε τὸ ἀρχοντικὸ Μ. Σάσσιου τὸ 1798. Τὸ 1752 συναντοῦμε τὸν Ἰωάννην Δημητρίου, ὁ ὁποῖος ἔχτισε τὸ ἀρχοντικὸ τής Πόλκως στὴ Σιάτιστα.

Τὸ 1825 ὁ «μαστροκονσταντὶς Κονιτζότις» διωρίστηκε ἀπὸ τὸν Μαυροκορδάτο στὸ Μεσολόγγι καὶ δούλεψε στὰ Λέττα (βάσεις) τῶν κανονιῶν γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ἡ πολιορκία τοῦ Ὁμέρ Βρυῶν.

Καστάνιανη: Ἀπὸ τὴν Καστάνιανη ἦταν ὁ Γιῶργης Γκόσιος, πού δούλεψε στὸν τουρκικὸ στρατῶνα καὶ στὸ τζαμί. Ἀρχιμάστορας κληρονόμος πάππου πρὸς πάππον στὸ ἐπάγγελμα, ἔχτισε στὰ 1882 τὸ σπίτι του στὴν Καστάνιανη πού φέρνει τὴν σφραγίδα τής τέχνης του.

Ζέρμα: Στὰ 1750 μαστόροι ἀπὸ τὴ Ζέρμα ἔχτισαν τὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο στὸ χωριὸ Μπουκοβίνα τής Λάκκας Σουλίου.

Μόλιστα: Ὁ Μαστροραποστόλης ἔχτισε τὸν Ἅγιο Νικόλαο στὸν Ἐλαφότοπο Ζαγορίου. Γνωστὰ μπουλούκια ἦταν τοῦ Βασίλη Χαρισιάδη καὶ Ἀθανασίου Σερίφη στὴ Μεσαριά, τοῦ Ἀλέξη Παπαδημητρίου καὶ Ἀποστόλου Ντόκου στὸ Γαναδιὸ καὶ τοῦ Ν. Κασίκη στὸ Μποτσιφάρι.

Χόρμοβο: Ἐχοῦμε τὸν ὑπονομοποιὸ Κώστα Λαγουμιτζί ἢ Χορμόβα ἢ Παπακυριάκου, ὁ ὁποῖος διατάχθηκε, ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολέμου τής προσωρινῆς διοικήσεως τής Ἑλλάδος, νὰ κατασκευάσει, μαζί με 18 ἄλλους κτίστες στὴν ὑπηρεσία του ὑπονόμους στὸ φρούρι τοῦ Μεσολογγίου γιὰ νὰ ἀχρηστέψουν τίς πολιορκητικὲς μηχανές τῶν Τούρκων τὸ 1825.

Ἡ μελέτη μᾶς δὲν καλύπτει ταξίδια μαστόρων ἔξω ἀπὸ τὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο.

Εἶναι ἐνδεικτικὸ ἀπὸ παρατηρήσεις γιὰ τοὺς Πυρ-

σογιαννίτες μαστόρους στην Περοία πώς κανένα μπλούκι δέν στέριωσε με την γνωστή οργανωτική του δομή. Έχουμε επιφυλάξεις γι' αυτές τις μετακινήσεις όπως μέχρι σήμερα αντιμετωπίστηκαν.

Σκοπός μας είναι να μελετήσουμε αυτό το θέμα σε βάθος προτού σχηματίσουμε γνώμη.

Βοηθήματα:

- 1) Κ. Κοκκόλη: «Συντεχνία επί Τουρκοκρατίας»
- 2) Ν. Μοντσόπουλου: «Δαϊκή αρχιτεκτονική της Βεροίας»
- 3) Ε. Σούρλα: «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΖΓΚΟΛΟΜΠΗΣ»
- 4) Α. Εύθυμιου: Περιοδικό «ΚΟΝΙΤΣΑ»
- 5) Χ. Σούλη: «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»
- 6) Χ. Ρεμπέλη: «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»
- 7) Ι. Λαμπρίδου: «ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ»
- 8) Κ. Κώνστα: «Ήπειρώτες στον ξεσηκωμό της Δ. Ρούμελης»
- 9) Ε. Δημητριάδη: «Η Μόλιστα της Ήπειρου»
- 10) Διηγήσεις μαστόρων: Τάκη Γκουντή, Απόστολου Σκολόμνη, Γιάννη Μανρομάτη, Νίκου Κουρλού και Σταύρου Τσούβαλη.

Μαστοροχώρια

Ένα σημείωμα του ιστορικού Τάσου Βουρνά

Από τη Λάρισα έφτασε στα χέρια μου ένα ενδιαφέρον τρίμηνο δημοσίευμα. Πρόκειται για το πρώτο τεύχος του περιοδικού «Αρμολόι» που βγαίνει με τη φροντίδα νέων ανθρώπων, φοιτητών και εργαζομένων του τόπου μας και είναι αφιερωμένο στην έρευνα θεμάτων που σχετίζονται με την περιοχή Πυρσόγιαννης και τα γύρω από την Πίνδο μαστοροχώρια. Πρέπει ευθύς αμέσως να σημειώσω πόσο ευχάριστο ξάφνιασμα δοκίμασα,διάβάζοντας αξιόλογα στοιχεία για μια παλιά νεολληνική παράδοση, τα μπουλούκια των μαστόρων, που ξεκινούσαν μια όρισιμένη εποχή από διάφορες περιοχές της τουρκοκρατούμενης χώρας μας για να πάνε να δουλέψουν σε συνεργεία οργανωμένα σε τόπους έξω από τη γενέθλια γη τους και σε εργασίες ανάλογα με την ειδικευση του μπουλουκιού. Υπήρχαν εργασιακοί πυρήνες ανάλογοι με την προσφορόμενη απασχόληση: χτιστάδες, ξυλουργοί, σιδεράδες, νταμαρτζήδες κ. λ.π. Τα μπουλούκια ξεκινούσαν από τα μαστοροχώρια οργανωμένα και με καταμερισμένη την εργασιακή τους απασχόληση. Η στελέχυσή τους είχε επικεφαλής τον αρχιμάστορα και διακλαδιζόταν σε μαστόρους και παρακεντέ-

δες. Είναι αυτονόητο πως ανάλογη με την ιεράρχηση μέσα στο μπουλούκι ήταν και η κατανομή της αμοιβής.

Σ' όλη τη διάρκεια της εργασίας, τη διατροφή και τα γενικά έξοδα του μπουλουκιού κανόνιζε ο αρχιμάστορας, με στόχο τη λιτότητα, ώστε να περισσέψουν χρήματα, που θα αποτελούσαν, μετά τη διανομή τους, το μικρό θησαυρό του καθενός για να τον φέρει στο χωριό μέσα στο κεμέρι του και να τον διαθέσει για τις ανάγκες της οικογένειάς, ή οποία περίμενε με άδημονία την επιστροφή του μάστορα πάτερ - φαμίλια. Κοντά στο νοῦ ο πιο κερδισμένος απ' όλη αυτή την επιχείρηση ήταν ο αρχιμάστορας, ο οποίος και χρηματοδοτούσε την κουμπανία στο ξεκίνημά της, διαθέτοντας παράλληλα τα ζώα, τα εργαλεία, καθώς και τις γνωριμίες με τους εργοδότες από τους οποίους αναλάβαινε το έργο αποκοπή.

«Μη διαρκής και ασίγαστη κοινωνική κουφόβραση χαρακτηρίζει τις σχέσεις πρωτομαστόρων και μαστόρων, σημειώνει στο «Αρμολόι» ανώνυμος μελετητής. Σε μας θα φτάσει με μοσολογα γεμάτα πίκρα και άφθονα ανέκδοτα που καντηριάζανε τη λαιμαργία τους στη μοιρασιά, σαν το «τρείς πενήντα, ένε-

νήντα, πᾶρε καὶ δέκα παραπάνω ἐπειδὴ δούλεψες πολύ».

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, προτοῦ ὀργανωθοῦν οἱ μαστόροι καὶ ἐπιβάλουν ἕνα τακτικὸ ὥραριο δουλειᾶς, δούλευαν ὁλόκληρη μέρα, «ἀπ' ἥλιο σ' ἥλιο», ὅπως ἔλεγαν:

«Ἦλιε μου, τί πολλὰργήσες,
δὲν πᾶς νὰ βασιλέψεις,
σὲ καταριέτ' ἡ ἀργατιά
κι' οἱ ξενοδουλεῦτάδες».

Ἔτσι ἀρχίζει ἕνα ἡπειρώτικο τραγούδι.

Δὲν ἔφτανε ἡ κούραση τῆς μέρας καὶ τὴ νύχτα φύλαγαν νούμερα γιὰ νὰ προσέχουν τὰ μουλάρια μὴ μποῦν στὰ ξένα χτήματα.

Θὰ ξαποστάσουν μόνο τὸ χειμῶνα, μετὰ τὰ Νικολαθάρβαρα ποὺ ἀνηφόριζαν στὸ χωριό».

Πολλὰ καὶ χρήσιμα γιὰ τὴν κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἱστορία τοῦ χώρου μας μαθαίνουμε ἀπὸ τὸ ὑλικὸ ποὺ παρουσιάζουν οἱ νέοι μελετητὲς τῆς περιοχῆς Πυροσγιαννῆς. Μελετήματα καὶ ἀφηγήσεις συνθέτουν μιὰ ἐνδιαφέρουσα εἰκόνα τῶν μαστοροχωριῶν καὶ τῶν μπουλουκιῶν τῆς περιοχῆς Πίνδου, ποὺ συγκρινόμενα μὲ τὶς γνώσεις μας ἀπὸ ἄλλες περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας, ὁλοκληρώνουν ἕνα κεφάλαιο τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς μας ἱστορίας.

Παρόμοια μπουλούκια μαστόρων ποὺ ξεκινοῦσαν γιὰ ἄλλες περιοχὲς τῆς χώρας ἦταν οἱ χτιστάδες καὶ οἱ μαραγκοὶ

ἀπὸ τὶς Κυκλάδες. Εἶναι αὐτοὶ ποὺ πλημύρισαν τὴν Ἀθήνα, ὅταν ἔγινε πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας τὸ 1833, καὶ μὲ τὸ μυστρί τους, καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς μαστορικῆς τους μεταμόρφωσαν τὸ πανάθλιο πρῶην τουρκοχώρι σὲ ὑποφερτὴ «καθέδρα» τοῦ βασιλιᾶ - πρωτεύουσα δηλαδὴ τοῦ κράτους. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπὶ πολλὰ χρόνια κατόπι, ὅταν ὁ δάσκαλος ρωτοῦσε τὰ σκολιάρουδια κατὰ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ποιὸς ἔχτισε τὸν κόσμο, ἐκεῖνα ἀπαντοῦσαν μὲ μιὰ φωνή:

— Τηνιακοί, Ἀντριῶτες κι Ἀναφιῶτες!

Ἀλλὰ κι ἀπὸ τὰ μαστοροχώρια τοῦ Μοριᾶ ξεκινοῦσαν μπουλούκια μαστόρων ποὺ ὄργωναν τὴν Ἑλλάδα στὰ μεταπελευθερωτικὰ χρόνια. Περίφημοι εἶναι στὴ νεοελληνικὴ οἰκοδομικὴ παράδοση οἱ Λαγκαδιανοὶ χτίστες. Ἐχοντας δική τους ἀρχιτεκτονικὴ καὶ οἰκοδομικὴ παράδοση (τὰ Λαγκάδια τῆς Γορτυνίας

Οἱ συγχωριανοὶ καὶ φίλοι ποὺ βρίσκονται στὶς διάφορες πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ στὸ ἐξωτερικὸ, γιὰ ὁποιαδήποτε πληροφορία καὶ ἐξυπηρέτησή τους ἀπ' τὸ χωριό, μποροῦν ν' ἀπευθύνονται στὰ παρακάτω τηλέφωνα:

Πρόεδρος Κοινότητος, Διονύσιος Περώνης, 0655—31.254.

Γραμματέας Κοινότητος, Γιάννης Βαζούκης, 0655—31.226.

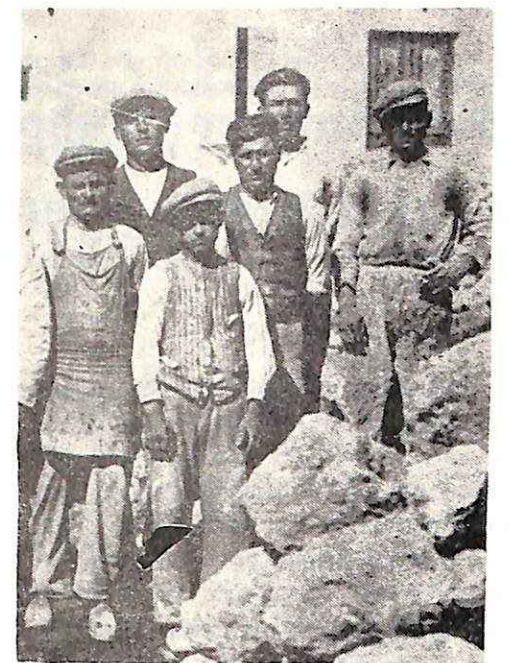
Ξενοδοχεῖο (διεύθυνση Σπύρος Μαρτσέκης), 0655—31.262.

εἶναι ἀπὸ τοὺς πρὸ χαρακτηριστικὸς οἰκισμοὺς τῆς χώρας μὲ φρουριακὴ δομὴ τῶν ἀρχοντικῶν τους οπιτιῶν) μετέφεραν ἔξω ἀπὸ τὴν ἀντικειμένη τους τὴν προηγμένη τεχνικὴ τους καὶ γίνηκαν περιζήτητοι μαστόροι σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Πέρα ὅμως ἀπὸ τὰ μαστοροχώρια ποὺ τροφοδοτοῦν τὸν ὑπόλοιπο χῶρο μὲ κινητὰ μπουλούκια μαστόρων, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ποὺ ὁ πληθυσμὸς τους ἐπιδίδονταν σὲ ὀρισμένες ἐργασιακὲς ἀσχολίες ἐπὶ τόπου. Εἶναι πασίγνωστα τὰ Ἀμπελάκια τοῦ Κισσάβου μὲ τὰ βιοτεχνικά τους ἐργαστήρια παραγωγῆς κόκκινου βαμβακεροῦ νήματος καὶ ὑφάσματος, ὅπως καὶ τὰ Μαδεριοχώρια τῆς Χαλκιδικῆς, ὅπου ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ δούλευε στὴν ἐξόρυξη σιδηρομεταλλεύματος. Ἐπίσης εἶναι γνωστὴ ἡ καλαρρυτινὴ ἀργυροχοΐα στὴν Ἠπειρο (τὰ «γιαννιώτικα» ποὺ λέμε σήμερα), ὅπου, κατὰ ἀρχαιότητα παράδοση δούλευαν τὸ ἀσήμι. Μιὰ παρόμοια καλλιτεχνικὴ ἀπασχόληση ἦκμασε στὴ Στεμνίτσα τῆς Ἀρκαδίας, ὅπου ἕνα μεγάλο μέρος τῶν μαστόρων τοῦ χωριοῦ δούλευε τὸ χρυσάφι. Ὁ Γάλλος Μπωξοῦρ («Πίνακας τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδας κατὰ τὴν Τουρκοκρατία», ἑλληνικὴ ἔκδοση Τολίδης 1974) μᾶς δίνει πολλὰ καὶ ἀξιόλογα στοιχεῖα.

Γιὰ τὰ μαστοροχώρια καὶ τοὺς μαστόρους κατὰ τὴν τουρκοκρατία καὶ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἀπελευθέρωσης, πρὶν οἱ ἀστικὲς σχέσεις παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς ἐνοποιήσουν τὸν ἑλληνικὸ

Πυροσγιαννῆτες μαστόροι.
Κεφαλονιά 1938

χῶρο, πρέπει κάποτε νὰ γραφεῖ μιὰ μελέτη ποὺ θὰ ἐξαγγλεῖ τὸ θέμα. Ἐνα χαρακτηριστικὸ ἐπίσης γνώρισμα τῶν ὁμάδων τῶν μαστόρων ἦταν τὸ ὅτι χρησιμοποιοῦσαν συνθηματικὴ γλῶσσα, τὰ λεγόμενα «μαστόρικα», ὥστε νὰ μὴν τοὺς καταλαβαίνουν οἱ συνάλλασσόμενοι μαζί τους. Ὁ ἀειμνητοσ γλωσσολόγος Μανόλης Τριανταφυλλίδης ἔδινε μεγάλη σημασία στὶς συνθηματικὲς αὐτὲς διαλέκτους καὶ εἶχε μάλιστα κατορθώσει νὰ καταγράψει ἀρκετὲς λέξεις ἀπὸ τὰ Στεμνιτιώτικα τῶν χρυσικῶν τοῦ χωριοῦ, παρὰ τὴν πεισματωμένη ἀντίστασή τους νὰ φανερῶσουν σὲ ξένους τὴ γλῶσσα τους.

Βούρμπιανη - Πυροόγιαννη: καυγιάς γιά τά ὄρια...

Ἡ ἰδιοκτησία τῆς γῆς στό παραδοσιακό πολιτισμό, παίζει σοβαρό ρόλο στίς σχέσεις μεταξὺ τῶν γειτονικῶν χωριῶν, οἱ ὁποῖες, θά μπορούσε νά πεί κανεῖς, ἐγγράφονται στά σύνορα τῶν κτημάτων τους ἢ στή γραμμὴ ποὺ χωρίζει τὰ βοσκοτόπια τους: πότε εἶναι μονοιασμένες οἱ κοινότητες κι ἀφήνουν τὰ σύνορά τους ἀνοιχτά, πότε μαλώνουν καὶ τὰ κλείνουν. Ὑπάρχουν δύο εἰδῶν ὄρια ποὺ ἀφοροῦν τὴν ὀργάνωση τοῦ χώρου τῆς κοινότητας: τὰ ὄρια τῆς γῆς ποὺ ἀνήκει στοὺς κατοίκους ἢ στὴν ἴδια τὴν κοινότητα, καὶ τὰ ὄρια τοῦ οἰκισμοῦ. Τὰ δεύτερα σημαδεύονται συνήθως μὲ προσκυνητάρια, ἐνῶ τὰ πρῶτα μὲ ἄλλα σημάδια τοῦ τόπου, φυσικὰ ἢ τεχνητά: λ.χ. ἕνα μεγάλο δέντρο «θεριακωμένο καὶ μοναχικό», ὅπως τὸ περιγράφει ὁ λαός, ἕνα ποτάμι, μιὰ νερομάνια, μιὰ βρύση¹.

Παραθέτουμε ἕνα σπάνιο ἐγγράφο τοῦ 1824 ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ Εὐριπίδη Σούρλα ποὺ ἀναφέρεται στὴ διένεξη μεταξὺ Πυροόγιαννης καὶ Βούρμπιανης γιὰ τὸν ὀρισμὸ τῶν συνόρων τους:

«Ὁ Βελλὰς καὶ Κονίτζης Ἰωσήφ ἐπιβεβαίωσι διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικοῦ, ἐνυπογράφου καὶ ἐμμετρήτου γράμματος ὁπλον γίνεται ὅτι οἱ Χριστιανοὶ τῆς χώρας Πυροόγιαννης, ἔχοντες διαφορὰν καὶ νιζὰν (φιλονεικία) διὰ τὰ σύνορα τοῦ τόπου τους, κρούσαν ὀνομαζομένην, μὲ τοὺς χριστιανοὺς τῆς χώρας Βούρμπιανης, τὴν σήμερον ὁμοθυμαδὸν οἱ χριστιανοὶ τῶν δύο χωριῶν καὶ ἡμεῖς κατὰ τοὺς θεῖους νόμους λεπτομερῶς ἐξετάσαντες διὰ νὰ εὐρωμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον τοῦ κάθε χωρίου μάλιστα περὶ τούτου καὶ διὰ ὁμοφορίου ἀφορήσαμεν ὅθεν μετὰ τὸν ἀφορισμὸν ἐμαρτύρησεν ὁ παπᾶ γεράσης, οἰκονόμος Πυροόγιαν-

της, καθὼς καὶ ἄλλην φορὰν ἐγένεν, δηλαδὴ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ποτὲ Γεωργίου προεστῶτος τῆς Βούρμπιανης καὶ τοῦ Λάμπρου προεστῶτος τῆς Πυροόγιαννης, ὅτι εἶναι τὸ σύνορον ψηλὰ εἰς τὸ καρδάρη καὶ κάτω εἰς τὸ μαῦρο χῶμα καὶ κατεβαίνει εἰς τὸν λάκον καὶ παίρνει τὴν στράταν εἰς τὸν πάτον στές ἀλατωσαργές καὶ ἀπεκεῖ πηγαίνει εἰς τὴν πορίκαν τὴν διχαλοτὴν, ὅπου ἔχει σταυρὸν εἰς τὴν ράχην, καὶ ὕστερον πέφτει εἰς τὸν τράφον εἰς τὴν Τζηντζιφιὰν καὶ εὐγένη εἰς τὸν ρόπαλον τὸν καμένον καὶ εἰς τὸ πλάγι στὴν στράταν εἰς τὴν πέτραν σὲ τζουκάρη καὶ ἀπεκεῖ κάτω κατὰ τὸ χαντάκι ὅπου πέφτει σὲ χωράφι στὴν ἄκρη

στὸν τσέρον καὶ ἔως ἐκεῖ εἶναι τὰ σύνορα τῶν δύο χωριῶν ὅπου τὸ κάτω μέρος νὰ ἐξουσιάζουν τὸν τόπον οἱ Βούρμπιανῆτες εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα καὶ ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος νὰ ἐξουσιάζουν οἱ Πυροόγιανῆτες. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου δῆλωσιν καὶ εἰς μνήμην διηνεκῆ γεγόνασιν δύο παρόμοια γράμματα ἔχοντα τὸ κύ-

ρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης καὶ ἐδόθη τὸ μὲν ἐν εἰς τοὺς Βούρμπιανῆτες τὸ δὲ ἄλλο εἰς τοὺς Πυροόγιανῆτες εἰς ἐνδειξιν.

1824 αὐγούστου κ.β.ι.
Ἰωάννης Σούρλας ὑπόσκομαι.
Οἰκονόμος Παπαζήσης δεβεόνο.»²

Βοηθήματα:

- 1) Ἀλχη Κυριακίδου Νέστορος «Λαογραφικὰ Μελετήματα».
- 2) Ἀρχεῖο Εὐριπίδη Σούρλα. Πρωτοδημοσιεύτηκε στὰ Ἑπειρ. Χρονικά 1929.

Γιὰ τὸ Μουσεῖο

Ἀπαντώντας σὲ τὸ κάλεσμά μας γιὰ τὸ φτιάξιμο τοῦ Μουσείου λαϊκῆς τέχνης στὴν Πυροόγιαννη μᾶς στέλνουν γιὰ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση:	λῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων Θεοφάνης Κακριδῆς	500
Ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο	ὁ Ἀθανάσιος Δόβας	500
ὁ Ἀγριπιδῆς στὴ μνήμη τοῦ κουινιάδου τοῦ Ἀντρέα Γκόρτσου	Ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην ἡ Ἀμαλία Βλάχου	300
ὁ Θεόδωρος Κιόχος	ὁ Μιχάλης Γραβάνης	500
ὁ Δημήτριος Πετοίνης	ὁ Ἀπόστολος Φρόντζος	1.000
ὁ Νέστορας Ἀλεξίου	τὸ τυπογραφεῖον (Ἡ ΔΩΔΩΝΗ)	1.000
ἡ ἀρχιτέκτων Σπυριδοῦλα Γεροπάντα	ὁ Χρῆστος Παπανικολάου	300
ἡ γιαντρός Μουτάφη Μαρία	ὁ Παναγιώτης Χατζῆς	500
ὁ δικηγόρος Βαγγέλης Καρζῆς	ὁ φιλόλογος Χρῆστος Ζαφείρης	200
ὁ δικηγόρος Παντελῆς Κιτσάκης	Ἀπὸ τὴν Λάρισα	
Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα	ὁ Λιθέρης Διονύσιος	300
ὁ Νικόλαος Τσίπας στὴ μνήμη τοῦ θείου του Σπύρου Τσίπα	ὁ Παῦλος Κοτρώνης	250
Ἀπὸ τὰ Γιάννενα	ὁ Μίλτος Χατζηποταρίου	200
ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς	ὁ Κώστας Τσαντίλης	200
	ἡ Λούλα Γιαννοῦκα	300
	Τέλος ἀπὸ τὴν Πυροόγιαννη	
	ὁ Ἀπόστολος Ζηκολόμπος	500
	καὶ ὁ θεμιστοκλῆς Γκάσιος δρχ.	500

50 χρόνια δράσης

Ο σύλλογος «Προοδευτική Ένωση Πυρσόγιαννης» συμπλήρωσε πενήντα χρόνια ζωής. Μιά πορεία γεμάτη αγώνες και συμμετοχή στις ανάγκες του χωριού.

Αγκαλιάστηκε μ' ένθουςιασμό απ' τη γέννησή του ως τα σήμερα. Χωρίς το σύλλογο, δεν είναι υπερβολή, θαμασταν φτωχότεροι σε πρωτοβουλίες για έργα και σε προοπτικές για επιβίωση.

Το «ΑΡΜΟΛΟΪ» απευθύνεται σ' όσους ήταν μέλη διοικητικών συμβουλίων να γράψουν για την δράση και την ιστορία του.

Μιά πανηγυρική παρουσίαση στο τρίτο τεύχος με φωτογραφίες, μελετήματα και μνήμες απ' το έργο του, είναι απ' τη μεριά μας η μικρότερη προσφορά στη μεγάλη του ιστορία.

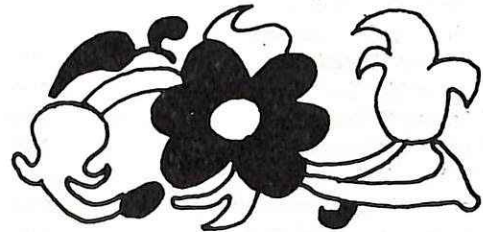
Χωριανοί και φίλοι του χωριού μας ή «ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ» είναι παράδειγμα συλλογικής δουλειάς και προοδευτικής σκέψης μοναδικό στον ευρύτερο Ηπειρωτικό χώρο. Οι θεμελιωτές του μάς το δίδαξαν. Έμεις τουλάχιστον να το καταλάβουμε.

Πυρσόγιαννίτες εργαζόμενοι και επισημόνες ως αξιοποιήσουμε με την συμμετοχή μας στην «Προοδευτική Ένωση» δραστηριότητες πιο ουσιαστικές για τη ζωή της.

Κινητοποιηθείτε και βοηθείστε την με ένθουςιασμό ανάλογο με την από χρόνια καταξιωμένη δράση της.

Πλαισιώστε παντού στο χωριό και στις παροικίες κάθε εκδήλωση και πρωτοβουλία της.

Η ΣΥΝΤΑΞΗ

30 χρόνια χωματόδρομος

Δεν ξέρουμε αν το ύπουρο γέιο Δημοσίων Έργων θεωρεί αυτή την αττηρία άγωνα. Οι πρόεδροι και κάτοικοι όλων των κοινοτήτων του Γράμμου ζήτησαν επανειλημμένα την ασφαλτόστρωσή του, γιατί το χειμώνα ιδιαίτερα, γίνεται προβληματική ή διάβασή του. Σε πολλά σημεία θυμίζει την πρώτη του χάραξη:

Είναι επιτακτική ανάγκη για τα χωριά μας ή ασφαλτόστρωση του τμήματος που αρχίζει απ' την Πυρσόγιαννη και φτάνει στο Πληγάτι. Ξεφορτώθηκαν πριν από χρόνια τσιμεντοσωλήνες σ' όλη του την διαδρομή. Ξαφνικά ξανάνα φτερά για άγνωστη κατεύθυνση.

Φημολογήθηκαν ποσά και

ζονδύλια από Ιταλικές επανορθώσεις, χωρίς αποτέλεσμα όμως. Τον περασμένο Νοέμβρη μία κατολίσθηση κάτω απ' τον Αη - Μηνά της Πυρσόγιαννης διέκοψε την συγκοινωνία, εύτυχως για λίγες ώρες.

Την λύση έδωσε — με όλα του τα χάλια — ο παρακαμπτήριος 2 χιλιομέτρων που συμβάλλει στην Έθνική οδό. Με ελάχιστα τεχνικά και μερικη διάνοψη, ο παρακαμπτήριος θα μς ανακουφίσει από κάθε ένδεχόμενο. Κοντεύουν 30 χρόνια απ' την πρώτη διάνοψη που κανε ο στρατός για τις ανάγκες του. Άλλως μπορεί ακόμα να συναντούσαμε κινρατζήδες με μουλάρια...

Ο Σύνδεσμος της Αθήνας

Ο Σύνδεσμος των Πυρσόγιαννιτών Αττικής στις 5 Δεκεμβρίου — όπως κάθε χρόνο — γιόρτασε με λειτουργία στην εκκλησία του Αγ. Κων. τίνου (Ομόνοια) και δεξίωση των μελών και φίλων της Πυρσόγιαννης στην αίθουσα δεξιώσεων του ξενοδοχείου ΣΤΑΝΔΕΤ'.

3) Έκλογή νέου διοικητικού συμβουλίου.

Ο Μιχάλης Μαρτσέκης, γενικός γραμματέας του Συνδέσμου αναφέρθηκε στη δράση και τα προβλήματα του.

Απ' τη μεριά του περιοδικού ο Γιώργος Κουρλός τόνισε την αγάπη των νέων και την διάθεσή τους για δουλειά τόσο στο Σύνδεσμο, όσο και στο χωριό και παρουσίασε το ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ του 1977, αποτέλεσμα συνεργασίας της «ΠΡΟ

1) Λογοδοσία απερχόμενου διοικητικού συμβουλίου.

2) Διάφοροι ανακοινώσεις

και ανταλλαγή απόψεων για ζητήματα του Συνδέσμου και του χωριού.

3) Έκλογή νέου διοικητικού συμβουλίου.

Ο Μιχάλης Μαρτσέκης, γενικός γραμματέας του Συνδέσμου αναφέρθηκε στη δράση και τα προβλήματα του.

Απ' τη μεριά του περιοδικού ο Γιώργος Κουρλός τόνισε την αγάπη των νέων και την διάθεσή τους για δουλειά τόσο στο Σύνδεσμο, όσο και στο χωριό και παρουσίασε το ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ του 1977, αποτέλεσμα συνεργασίας της «ΠΡΟ

ΟΔΕΤΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ» και του «ΑΡΜΟΛΟΪ».

Με συγκινητικό ενδιαφέρον προσοιήθηκε το ημερολόγιο απ' την πρώτη κιόλας στιγμή.

Στις εκλογές του νέου διοικητικού συμβουλίου του Συνδέσμου εκλέχτηκαν οι: Πέτρος Φρόντζος, Μιχάλης Μαρτσέκης, Γκόρτσος Γιάννης, Παγώνης Τάκης, Περόνη Βασιλική, Κουρλός Γιώργος και Πάσχος Ηλίας.

Το περιοδικό ευχεται δικαιοση στις εργασίες του «Συνδέσμου Πυρσόγιαννιτών Αττικής».

Το Ήπειρωτικό Θέατρο

Μεγάλη απήχηση βρήκε στα Γιάννενα και στην υπόλοιπη Ήπειρο ή ίδρυση του Όργανισμού Ήπειρωτικού Θεάτρου.

Οί σκοποί του καταστατικού που ανακοινώθηκαν είναι:

- Ή θεατρική καλλιτεχνική και πολιτιστική ανάπτυξη στον ήπειρωτικό χώρο.

- Ή διαφύλαξη των πνευματικών παραδόσεων του τόπου και η προώθησή τους.

- Ή πρόκληση του ενδιαφέροντος ώστε να γίνουν γνωστά τα καλλιτεχνικά επιτεύγματα του ήπειρωτικού λαού και η προβολή των Ήπειρωτών καλλιτεχνών και θεατρικών συγγραφέων.

- Να καθιερώσει επιμορφωτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

- Να δημιουργήσει παραρτήματα του θεάτρου στον ευρύτερο ήπειρωτικό χώρο.

- Να ιδρύσει κινητές βιβλιοθήκες που θα μεταφέρονται από χωριό σε χωριό για να γί-

νει προσιτό το βιβλίο στους ανθρώπους του λαού και να βοηθήσει στη διάδοση των γνώσεων.

Το «Αρμολόι» χαιρείται και πιστεύει στη δημιουργία τέτοιων κινήσεων γιατί η Ελλάδα δεν είναι μόνο Αθήνα, αλλά ούτε η Ήπειρος είναι μόνο Γιάννενα. Άς το προσέξουν αυτό οι φίλοι μας, ιδιαίτερα τώρα στην αρχή τους.

Το φωτεινό παράδειγμα της «Πειραματικής σκηνης Βόλου» που ξεκίνησε απ' τα χωριά του Πήλιου και των Σπαράδων παίζοντας στα καφενεία, στους προβλητες και στις πλατείες είναι ο μοναδικός δρόμος προσέγγισης και επικοινωνίας.

Οί «υποσχόμενες ποιότητες» εκεί δοκιμάζονται αλλιώς πλαστογραφούνται και νοθεύονται στις πόλεις - βιτρίνες είτε λέγονται Γιάννενα, είτε Λάρισα, είτε...

Το Γυμνάσιο της Βούρμπιανης

Με καθυστέρηση δεκαετιών ιδρύθηκε γυμνάσιο στη Βούρμπιανη. Παλιότερα, πρὶν τὸν πόλεμο, τὸ σχολαρχεῖο τῆς συγκέντρωνε τὰ παιδιά ἀπ' ὅλα τὰ γύρω μαστοροχώρια. Σαράντα χωριά τῆς ἐπαρχίας Κονίτσας ἐξυπηρετοῦνταν ἀπ' τὸ μοναδικὸ γυμνάσιο τῆς Κόνιτσας. Τὰ περισσότερα χωρὶς

δρόμους μέχρι τὶς ἀρχὲς τοῦ 1960 καὶ ἀνάγκαζαν τὰ παιδιά τους νὰ κατεβαίνουν μὲ ζῶα ὄχρους ὁλόκληρες ὡς τὸ χωματόδρομο, γιὰ νὰ προφτάσουν λεωφορεῖο τῆς γραμμῆς ἢ τὰ τεραστικά φορτηγά γιὰ τὴν Κόνιτσα.

Πρὶν ἀπὸ 10 χρόνια τὰ σχολεῖα εἶχαν 50 ὡς 100 μαθητὲς

καὶ ἡ ἀνάγκη γυμνασίων ἦταν ἐπιτακτική. Σήμερα δὲν θὰ βρῆς στὰ μισὰ καὶ περισσότερα χωριά πάνω ἀπὸ 10 μαθητὲς. Τὸ γυμνάσιο τῆς Βούρμπιανης ἔρχεται νὰ καλύψει τὶς ἀνάγκες μᾶς ἐγκατάλειψης.

Πολλοὶ θυμοῦνται πόσα παιδιά ἀπ' τὰ χωριά μας δὲν μπό-

ρεσαν νὰ πᾶνε στὸ γυμνάσιο γιατί δὲν εἶχαν οἰκονομικὲς δυνατότητες καὶ τὸ γυμνάσιο τῆς Κόνιτσας μὲ τὰ μέτρα τοῦ καιροῦ ἦταν πολυδάπανο. Τὸ κληροδότῃμα τῶν Βουρμπιανιτῶν ἐξασφαλίζει μόνιμη στέγη καὶ τροφή στὰ παιδιά τῶν γύρω χωριῶν.

Τὸ ὑπουργεῖο παιδείας πρόκειται νὰ προσέξει ιδιαίτερα γυ-

Ἐπίσκεψη στὸ Νομάρχη

Ἀντιπροσωπεῖα τοῦ περιοδικοῦ μας μᾶζι μὲ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητος Διονύσιο Περόνη ἐπισκέφτηκε τὸν Νομάρχη Ἰωαννῖνων, κ. Νικόλαο Χανὸ στὶς 15 τοῦ Νοέμβρη.

Ἀφορμὴ τῆς ἐπισκεψῆς μας στάθηκε ἡ μοναδικὴ εὐαισθησία καὶ ἀνταπόκριση ποὺ ἔδειξε στὴν ἐκδοτικὴ μας προσπάθεια.

Θάνατοι

- Πέθανε καὶ κηδεύτηκε στὴν Πυρσόγιαννη ὁ μάστορας Νίκος Κουρλὸς σὲ ἡλικία 82 χρονῶν.

Τὸ «ΑΡΜΟΛΟΓΙ» θὰ θυμᾶται μὲ συγκίνηση τὴν μεγάλη βοήθεια καὶ κατανόηση ποῦ δειξε ὁ μπάρμπα Νίκος στὴ συγκέντρωση ὕλικου γιὰ τὰ μπλούζια μαστόρων στὴν Τουρκοκρατία.

μνάσια σὰν τῆς Βούρμπιανης. Εἰδικότερα γιὰ τὸ συγκεκριμένο γυμνάσιο νὰ φροντίσει γιὰ τὴν ἐπ' ἀνδρῶν μετὰ καθηγητὲς, βιβλιοθήκες, ἐποπτικὰ μέσα καὶ περισσότερα ἀπ' ὅλα γιὰ τὴν δρομολόγηση κρατικοῦ λεωφορείου ἀπ' τὰ χωριά πρὸς τὴ Βούρμπιανη, γιατί τὰ παιδιά ἀναγκάζονται νὰ κάνουν μὲ τὰ πόδια διαδρομὴ 8 καὶ 10 χιλιομέτρων.

Ἀπὸ τὴν στήλη αὐτὴ θέλουμε νὰ εὐχαριστήσουμε τὸν κ. Νομάρχη καὶ τὸ Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων τῆς Νομαρχίας Ἰωαννῖνων γιὰ τὸ ἀμέριστο ἐνδιαφέρον τους. Σίγουρα δὲν τὸ κάνουμε ἀπὸ μικροτοπικὴ σκοπιμότητα ἀλλὰ ἐπιδάλλεται νὰ τὸ ποῦμε πὼς ἡ ματιά τους καὶ ἡ στάση τους δίνει ἐλπίδες καὶ προοπτικὲς γιὰ τὰ χωριά μας.

Πιστώσεις

γιὰ δασοτεχνικά

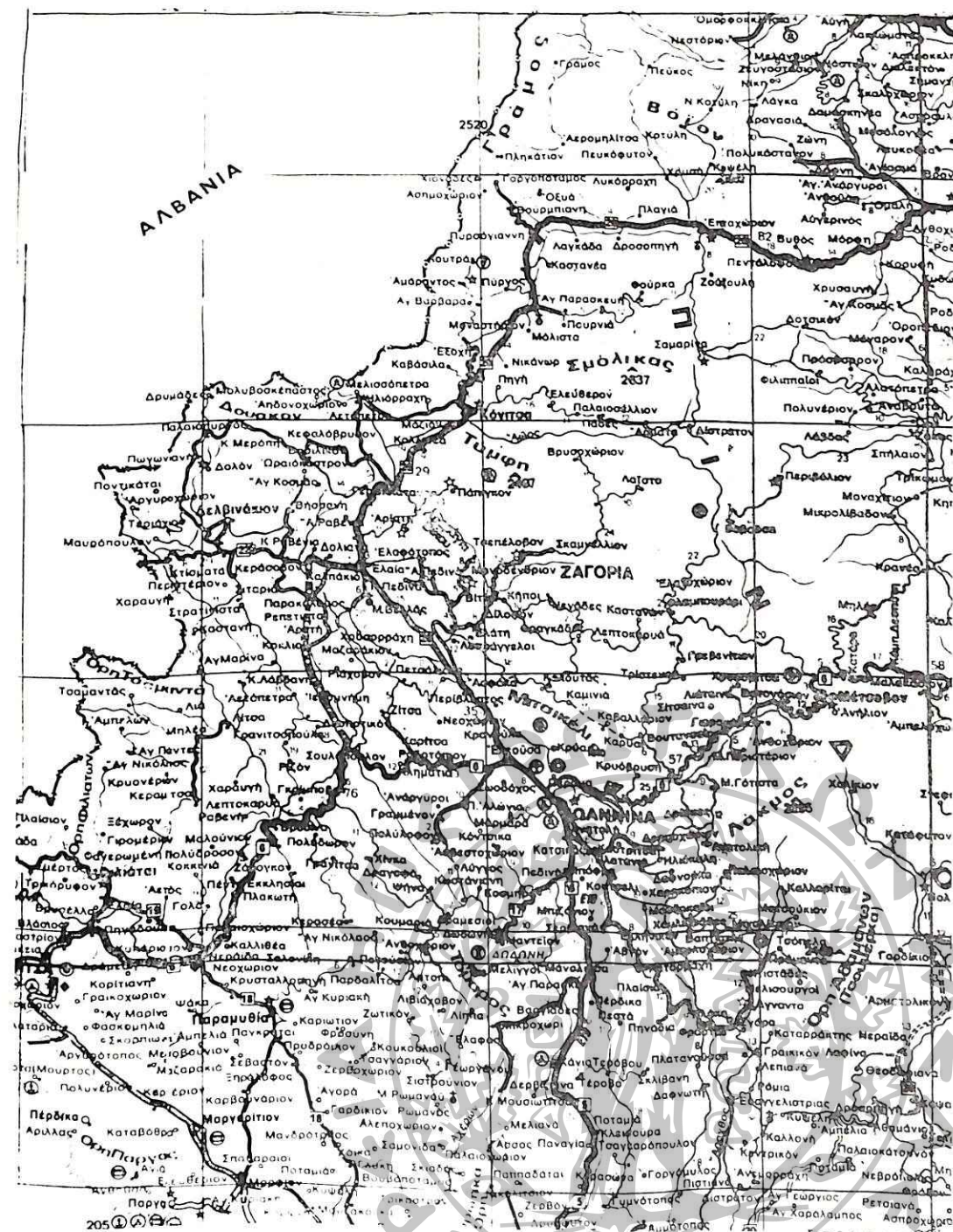
ἔργα

Ἀνακοινώθηκαν οἱ πιστώσεις γιὰ δασοτεχνικά ἔργα στὸ Νομὸ Ἰωαννῖνων καὶ ὁ καταμερισμὸς τους κατὰ ἔργο καὶ περιφέρεια.

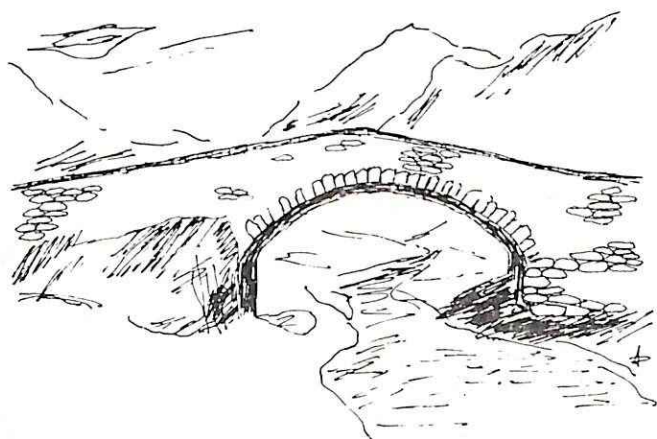
Ὁ «ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ» τῆς Ἠπείρου, σχολιάζοντας τὴν εἶδηση γράφει: «Φυσικὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καλυφθοῦν ὅλες οἱ ἀνάγκες ποὺ εἶναι πολλές, γιατί στὸν τομέα αὐτὸν ἡ περιοχὴ μας, ἂν καὶ δασικὴ στὰ ὄρεϊνά μέρη, ὅχι μόνο δὲν προσέχτηκε, ἀλλὰ καὶ παραμερίστηκε». Πάντως οἱ φτερινὲς πιστώσεις, ὅσο κι ἂν εἶναι μικρὲς, χαίρετίζονται σὰν μιὰ καλὴ ἀρχή.

Κορη με τα ξανθά μαλλια και με τα μαυρα ματια,
κατεβα κατω κι ανοιξε την πορτα την καρενια
κι εχω δυο λογια να σου πω γλυκα και zahareνια

Νέα ἔθνικὴ ὁδὸς Ἰωαννίνων — Νεαπόλεως — Θεσσαλονίκης, Διαδρομὴ Γιάννενα — Κόνιτσα
62 χιλιόμε. Διαδρομὴ Κόνιτσα — Περσέγιαννη 28 χιλιόμε. Διαδρομὴ Περσέγιαννη — Θεσσα-
λονίκη 279 χιλιόμε.

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ ΚΑΙ ΤΑ ΓΥΡΟ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ

